



2018-
2022

*KEMIJÄRVEN KAUPUNGIN
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDESUUNNITELMA*



Sisälllys

1. JOHDANTO.....	5
2. MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖTÄ OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ.....	7
2.1 Mielenterveystyötä ohjaava lainsäädäntö.....	7
2.2 Ehkäisevä mielenterveystyö.....	8
2.2.1 Mihin otan yhteyttä mielenterveyden ongelmassa?.....	8
2.2.2 Aikuisten sekä lasten ja nuorten pääsy mielenterveystyöhön.....	9
2.3 Päihdetyön lainsäädäntö.....	11
2.4 Ehkäisevän päihdetyön haasteet.....	13
2.4.1 Päihdeohjelma.....	14
2.4.2 Mielenterveys- ja päihdetyöryhmä.....	15
2.5 Hyvinvoinnin edistämisen työryhmä "HYVE".....	16
2.6. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittäminen.....	17
2.7. Mielenterveys- ja päihdetyön ohjauskeinojen kehittäminen.....	18
3. MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEPALVELUIDEN NYKYTILA.....	19
3.1 SWOT – analyysi Kemijärven mielenterveys- ja päihdepalveluista.....	20
4. KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ JA KANSALLISET LINJAUKSET.....	21
4.1 Mielenterveys ja mielenterveystyö.....	21
4.2 Päihdetyö.....	21
4.3 Asiakasnäkökulma.....	22
5. PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSSUUNNITELMA OSANA HYVINVOINTISUUNNITTELUA.....	23
5.1 Mielenterveys- ja päihdetyön painopisteet.....	24
5.2 Hyvinvointia edistävä työ.....	25
5.3 Varhainen tuki.....	25
6. AIKUISTEN PSYKOSOSIAALISET PALVELUT.....	27
6.1 Perhe- ja mielenterveysklinikka (Pemi).....	27
6.1.1. Kasvatus- ja perheneuvola.....	27
6.1.2. Aikuisten mielenterveystyö.....	29
6.1.3 Päihdepalvelut.....	29
6.2 Työllisyydenhoitoyksikkö.....	32
6.3 Aikuisten psykososiaalisten palveluiden asumis- ja avopalvelut.....	32
6.3.1 Mielenterveyskuntoutujien asuminen/ Kuntoutusyksikkö Karpalo.....	32

6.3.2 Mielenterveys- ja päihdeavokuntoutus.....	33
6.3.3 Varsitupa, terveysneuvonta ja tukiasuminen.....	34
7. AIKUIS- JA PERHESOSIAALITYÖ.....	38
8. KOULUT.....	39
8.1 Mielenterveyden edistäminen kouluissa.....	39
8.2 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihdeiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen	41
9. NUORISOTYÖ.....	43
9.1 Etsivä nuorisotyö.....	43
10. HOIVA- JA HOITOTYÖ.....	45
10.1 Hyvinvointikeskus Lapponia.....	45
11.1.1 Päivystys ja akuuttiosasto.....	45
10.1.2. Neuvola.....	47
10.2 Kotihoito.....	48
10.2.1 Kotihoitoon hakeutuminen ja asiakkuus.....	48
10.2.3 Tulevaisuuden haasteita kotihoidossa.....	49
10.2.4 Haasteisiin vastaaminen kotihoidossa.....	50
11. KOLMANNEN SEKTORIN TOIMIJAT YHTENÄ OSANA KEMIJÄRVEN KAUPUNGIN PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSSUUNNITELMAA.....	52
11.1 Toimintapäivät/A-kilta.....	52
11.2 Saura-säätiö.....	53
11.3 MLL (Mannerheimin lastensuojeluliitto).....	53
LIITTEET.....	55
Liite 1. Yhteystiedot.....	55
Liite 2. Päihde- ja mielenterveysasiakkuuden kaavio.....	72
.....	72
Liite 3. Mielenterveys- ja päihdetyöryhmän toimintaohje.....	73
MT- JA PÄIHDETYÖRYHMÄN TOIMINTAOHJE:.....	73
Liite 4. Huoli Herää – Mihin otan yhteyttä?.....	74
Liite 5. tukiasumissopimusesite.....	75
Liite 6. Kemijärven poliisin hoitoonohjausmalli.....	76
Liite 6. Mini-interventio.....	81
Liite 7. Audit.....	83

MIELENTERVEYS- JA PÄIHDESUUNNITELMA VUOSILLE 2018-2022

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma

Kunnan sosiaali- ja terveystoimi vastaa asukkaidensa mielenterveyden häiriöiden ehkäisystä, varhaisesta tunnistamisesta, hoidosta ja kuntoutuksesta. Mielenterveystyön tavoitteena on vahvistaa mielenterveyttä ja vähentää mielenterveyteen kohdistuvia uhkia. Mielenterveystyöhön kuuluvat mielenterveyttä edistävä työ, mielenterveyden häiriöiden ehkäisy sekä mielenterveyspalvelut. Lasten ja nuorten mielenterveysongelmien ehkäisyssä, havaitsemisessa ja tuen tarjoamisessa neuvolat sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ovat tärkeässä asemassa. Kemijärven eri sektoreiden tavoitteena on omalta osaltaan järjestää nuorille koulun jälkeen eri harrastusmahdollisuuksia, joilla turvataan mielekäs tekeminen ja mahdollistetaan osallistuminen niihin.

Päihde- ja mielenterveysuunnitelmassa nostettiin esille elämäkaariajattelu, joka on pohja tulevaisuudelle. Elämäkaariajattelu rakentuu elämän varhaisina vuosina, siten painopisteen tulee olla lasten ja perheiden palveluissa. Tavoitteiksi asetettiin: päivähoidossa ja koulussa lisätään sosiaalisten taitojen opetusta ja kiusaamisen ehkäisyä. Tärkeänä koettiin lapsiperheiden kokonaisvaltainen tukeminen kotipalvelun ja neuvolan perhetyön yhteistyönä. Lisäksi koettiin tärkeänä köyhyyden lievittäminen, toimeentulotukea saavien tilanteen kokonaisvaltainen arviointi ja tukitoimien tehostaminen. Merkityksellisenä nähtiin yhteistyön lisääminen eri järjestöjen ja toimijoiden kanssa: Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL), Askel-hanke, Saura-säätiö, A-kilta ja seurakunnat.

Kemijärven kaupungin erilaisten toimintamallien käyttöä tehostetaan, kuten LAPSET PUHEEKSI -toimintamalli aikuisten palveluissa (terveydenhuolto, toimeentulotuki, mielenterveys- ja päihdepalvelut). Terveystieteiden yksiköissä tulisi tehostaa MINI-INTERVENTION käyttöä alkoholin riskikäytön arvioinnin tueksi. Kemijärven kaupungilla on jo käytössä ELVI-toimintamalli. Asioista puhutaan, ennen kuin niistä tulee ongelmia. Kemijärvellä on olemassa päihdeohjelma. Työterveyshuolto tukee työikäisen väestön mielenterveyden ylläpitämistä ja ongelmien ehkäisyä. Päihde- ja mielenterveystyössä on laajat terveystarkastukset vuosittain työelämän ulkopuolella oleville riskiryhmille. Pulmallisissa tilanteissa kootaan moniammatillinen päihde- ja mielenterveystyöryhmä ja asiakkaiden tilannetta arvioidaan yhdessä. Kemijärven kaupungilla tarkoitus on kehittää verkostomaista työtettä läpi kaikkien kaupungin eri yksiköiden kanssa.

Asukkaiden hyvän mielenterveyden ja hyvinvoinnin tukeminen

Tulevaisuuden visiona on kansalaisraatitoiminnan uudelleen aktivoiminen sekä eri teemapäivien järjestäminen eri ryhmille. Niillä pyritään huomioimaan koko Kemijärven kaupungin väestö tasapuolisesti. Toivottaan, että kaupunki- ja kuntapolitiikka ottaisi huomioon mielenterveyttä tukevan toiminnan kehittämisen yli sektorirajojen. Suunnitelman tarkoitus on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen elinympäristön kehittäminen sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen yhdessä

mielenterveyttä tukevilla peruspalveluilla. Tulevaisuuden visiona on päihde- ja mielenterveystyön ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen avunsaannin -toimintamallin kehittäminen. Tavoitteena on tukea väestön mielenterveyden hyvinvointia. Ennaltaehkäisevällä toiminnalla on tarkoitus tiedottaa ja jopa poistaa kansalaisen riskitekijöitä sekä vahvistaa hänen tukitekijöitä. Tällä pyritään vahvistamaan jokaisen kansalaisen itsetuntoa ja itseluottamusta. Ne ovat perusta jokaisen ihmisen hyvinvoinnille.

Päihde- ja mielenterveystyössä on tarkoitus vahvistaa kokemusasiantuntijuutta ja osallisuutta korostuvaa hoitoa asiakkaiden hoidossa. Korvaushoidon piirissä olevia potilaiden määrä näyttää lisääntyvän koko ajan. Tavoitteena on, että kuntouttava korvaushoito tulee haittoja vähentävän korvaushoidon rinnalle. Korvaus-, päihde- ja mielenterveystyön osaksi tulee rakentaa asiakkaille psykososiaalinen kuntoutus osana asiakkaiden kuntoutussuunnitelmaa. Tavoitteena on tehdä vuosikello (vuosisuunnitelma) jokaiseen päihde – ja mielenterveysyksikköön.

Sote- uudistus

Tulevassa SOTE -uudistuksessa toimintaa ohjaa jatkossa maakunta. Sen tuomat muutokset tullaan päivittämään päihde- ja mielenterveysuunnitelmaa sitä mukaan, kun muutoksia tapahtuu.

Asumispalvelujen kehittäminen kokonaisvaltaisesti

Asumispalvelujen MP-SAS-toiminnan kehittäminen (selvitä-arvioi-sijoita -toiminta) mielenterveys- ja päihdeasiakkaille viranomaisyhteistyönä. Tulevaisuuden haasteena on ”peräkamarityttöjen ja -poikien” sekä ikääntyvien päihde- ja/tai mielenterveysasiakkaiden asumisen järjestäminen. Lisäksi päihde- ja mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden päivätoimintaa ja palveluja sekä kotikuntoutusta. Tulevaisuudessa on tarkoitus kouluttaa kokemusasiantuntijoita päihde- ja mielenterveyspuolelle.

”Elämä on kaunis, arvokas ja ainutlaatuinen.

Se on tärkein asia minkä oppia pitää ihmisen.

Elämä tarkoitus pitää tuntea sydämessä

tai muuten voi olla eksyksissä.”

-Tuija Valkola-

1. JOHDANTO

Mielenterveys- ja päihdetyön tulee muodostaa toimiva kokonaisuus osana kunnan hyvinvointisuunnitelmaa. Siihen vaikuttaa ehkäisevä työ ja häiriöiden varhainen tunnistaminen ja hoito, mutta myös vakavien mielenterveyden häiriöiden ja päihdeongelmien laadukas hoito, jossa korostuvat asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaiset palvelut ja toipumisen tavoite. Kansallisella mielenterveys- ja päihdesuunnitelmalla pyritään vahvistamaan mielenterveys- ja päihdeasiakkaan asemaa ja edistämään mielenterveyttä, päihteetömyyttä ja ehkäisemään haittoja. Suunnitelmalla pyritään painottamaan avo- ja peruspalveluja mielenterveys- ja päihdepalvelujärjestelmän kehittämisessä sekä vahvistamaan palvelujen ohjauskeinoja. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden kehittämisessä korostuu matalakynnyksinen yhden oven periaate sekä yhdistetyt mielenterveyshäiriöiden ja päihdehoidon avohoitoyksiköt. Suunnitelman toteuttaminen edellyttää lainsäädännön muutoksia, resurssien kohdentamista mielenterveys- ja päihdetyöhön ja osaamisen kehittämistä koulutuksella. (THL 2017.)

Mielenterveyteen ja päihteisiin liittyvää työtä tehdään myös muualla kuin mielenterveys- ja päihdepalveluyksiköissä, esim. päiväkodeissa, kouluissa ja työpaikoilla. Tärkeää on tunnistaa perheen ja yksilön merkitys ennaltaehkäisevässä päihde- ja mielenterveysongelmien ehkäisyssä. Varhaisella tuella voidaan vähentää varsinaista hoidon tarvetta sekä ehkäistä sukupolvien yli siirtyviä ongelmia. Monet mielenterveyteen ja päihteisiin liittyvät asiat kertautuvat hoitamattomina ajan saatossa. Vanhempien kärsiessä mielenterveysongelmista on lasten riski sairastua niihin 40–60 %. Kansallinen mielenterveys- ja päihdeohjelma edellyttää, että kuntien mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa huomioidaan myös mielenterveysongelmia ja päihdehaittoja ehkäisevä työ, mikä on tulevaisuuden painopisteenä valtakunnallisestikin.

Työkyvyttömyyseläkkeellä on tällä hetkellä 161 000 henkilöä. Heistä 67 000 eli noin 40 prosenttia on eläkkeellä mielenterveyssyistä. Työkyvyttömyyseläkkeiden syyt vaihtelivat ikäryhmittäin: mielenterveyden häiriöt ovat 18–34-vuotiaiden yleisin diagnoosi. Mielenterveyssyistä yleisin on masennus, joka vei enimmillään vuonna 2007 eläkkeelle yli 4 300 henkilöä vuodessa. Sen jälkeen trendi on ollut tasaisen laskeva: vuonna 2015 masennusperustein eläkkeelle siirtyi noin 2 900 henkilöä – kolmannes vähemmän, mutta silti kahdeksan henkilöä päivässä. (Eläketurvakeskus 2017.)

Mielenterveys- ja päihdehäiriöiden kustannukset ovat Suomessa yhteiskunnalle 8,6 miljardia vuodessa. Suurin osa kustannuksista syntyy siitä, ettei asiakkaita pystytä kuntouttamaan takaisin työelämään. Mielenterveyssyistä työmarkkinoilta katoaa joka vuosi lähes 4 miljoonaa työpäivää. Lähes puolella työkyvyttömyyseläkkeen saajista taustalla on mielenterveyssyyt (Jappinen 2015). Puhuttaessa mielenterveydestä ja päihteistä menee keskustelu nopeasti sairausvoittoiseksi ja vain harvoja koskettavaksi. Asenteissa on runsaasti tarkasteltavaa ja vaikuttamista. Asiat halutaan usein ratkaista nopeasti, esimerkiksi varataan määräraha päihdeongelmaisten asuntojen korjauskuluihin, jotka ovat syntyneet ongelmajuomisesta sen sijaan, että puututtaisiin ongelmajuomiseen. Parempi voisi olla lisätä auttavia työntekijöitä, antaa rahaa vertaisryhmä- toimintaan yms. Päihteisiin ja mielenterveyden ongelmiin liittyy usein kärsivien syyllistäminen. Perinne aiemmin on ollut, että psykiatriset ja päihdeasiakkaat on hoidettu piilossa – pois silmistä, pois mielestä?

Kemijärven kaupungin mielenterveys- ja päihdesuunnitelma vuosille 2018-2022 on valmisteltu vuoden 2017-2018 aikana työryhmässä. Päihde- ja mielenterveysuunnitelman kokoajana on toiminut aikuisten psykososiaalisten palveluiden osastonhoitaja Tuula Valkola.

Työryhmään ovat kuuluneet:

Aho Anu, asumispalveluohjaaja

Grööttilä Karoliina, terveydenhoitaja

Ikola Virpi, psykiatrinen sairaanhoitaja

Ikonen Marja-Liisa, kuntoutussairaanhoitaja

Kerkkä Riitta, kotihoidon osastonhoitaja

Koivumaa Päivi, mielenterveyshoitaja

Kumpula Hanna, sosiaalityöntekijä

Lahtela Vuokko, sairaanhoitaja

Laine Johanna, päihdetyöntekijä

Maaninka-Mäkinen Essi, kuraattori

Mykkänen Tanja, sairaanhoitaja

Posio Pauliina, sosiaalityöntekijä

Pyrrö Tiina, etsivä nuorisotyön tekijä

Tohmola Leena, avoterveyden huollon osastonhoitaja

Saari Kirsi, sairaanhoitaja

Soppela Jaana, toiminnasta vastaava, TOIMINTAPÄIVÄT

Valkola Tuula, aikuisten psykososiaalisten palveluiden osastonhoitaja

Virta Pertti, aikuisten psykososiaalisten palveluiden johtaja

Ylitapio Pia, projektityöntekijä, Valpas-hanke

***KAUNIS KIITOS myös kaikille Kemijärven työyhteisöille** - Olette omalta osaltanne vaikuttaneet suunnitelmaan, antamalla arvokasta tietoa ja tulevaisuuden visioita yhdyshenkilönne kautta.

"Kaikissa palveluissa on lähtökohtana ihmisarvon kunnioittaminen ja luottamuksellisuus, itsemääräämisyky ja hoidon vapaaehtoisuus. Tärkeää on nähdä jokaisen ihmisen mahdollisuus kuntoutumiseen. Mielenterveys- ja päihdetyössä pidetään tärkeänä ihmisten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vaalimista ihmisten arjessa. Tavoitteena on tukea ihmistä hänen omassa elinympäristössään. Laadukkaaseen asiakastyöhön kuuluu arviointi, hoito ja kuntoutus asiakkaiden tarpeista lähtien." (työryhmän keskustelua arvoista)

2. MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖTÄ OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

2.1 Mielenterveystyötä ohjaava lainsäädäntö

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa mielenterveystyön valtakunnallisesta suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta. Mielenterveystyön tavoitteena on vahvistaa mielenterveyttä ja vähentää mielenterveyteen kohdistuvia uhkia. Mielenterveystyöhön kuuluvat mielenterveyttä edistävä työ ja mielenterveyden häiriöiden ehkäisy sekä mielenterveyspalvelut.

Mielenterveystyöstä säädetään terveydenhuoltolaissa ja mielenterveyslaissa.

- [Terveydenhuoltolaki 1326/2010](#)
- [Mielenterveyslaki 1116/1990](#)
- [Suomen perustuslaki \(731/1999\)](#)
- [Laki potilaan asemasta ja oikeuksista \(785/1992\)](#)
- [Terveydenhuoltolaki 1386/2010 \(voimaantulo 1.5.2011\)](#)
- [Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä \(559/1994\)](#)
- [Kansanterveyslaki \(66/1972\)](#)
- [Erikoissairaanhoidonlaki \(1062/1989\)](#)
- [Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012](#)

Mielenterveyspalvelujen perustana on Suomen perustuslaki, joka määrittää yksilön perusoikeudet yhdenvertaiseen kohteluun terveydentilasta riippumatta. Kunnat ovat velvoitettu järjestämään asukkailleen terveyspalvelut siten kuin mielenterveyslaissa, kansanterveyslaissa ja erikoissairaanhoidolaissa on tarkemmin säädetty. Terveydenhuollon laatua ja potilasturvallisuutta turvaamaan on luotu laki terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä, joka määrittää ketkä voivat toimia terveydenhuollon ammattihenkilöstönä. Terveydenhuollon ammattihenkilöstöä valvoo Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto [Valvira](#) (joka sisältää entisen TEO:n).

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista turvaa potilaan perusoikeudet ja määrittää, että potilaalla on oikeus terveydentilansa edellyttämään hyvään hoitoon terveydenhuollon käytettävissä olevien voimavarojen mukaisesti. Potilaalla on myös tiedonsaanti- ja itsemääräämisoikeus omaan hoitoonsa liittyvissä asioissa. Laki velvoittaa myös terveydenhuollon ammattihenkilöstöä salassa pitämään potilasasiakirjojen tiedot. Laki kieltää luovuttamasta potilasasiakirjoja sivullisille ilman asianomaisen kirjallista lupaa.

Kunnat ja erikoissairaanhoidonlaitokset järjestävät mielenterveyspalveluja, jotka sisältävät ohjausta, neuvontaa ja tarpeenmukaista psykososiaalista tukea. Lisäksi kunnan tulee järjestää kriisitilanteisiin psykososiaalisista tukea ja mielenterveyden häiriöiden tutkimusta, hoitoa ja kuntoutusta. Kunnan

sosiaali- ja terveydenhuolto vastaa asukkaidensa mielenterveyden häiriöiden ehkäisystä, varhaisesta tunnistamisesta, asianmukaisesta hoidosta ja kuntoutuksesta.

Avopalvelut ja sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut ovat hoidossa ensisijaisia. Mielenterveyspalveluja järjestetään myös erikoissairaanhoidossa psykiatrian poliklinikoilla ja psykiatrisena sairaalahoitona. Kunnan sosiaalihuolto järjestää mielenterveyskuntoutujille asumispalveluita, kotipalveluita ja kuntouttavaa työtoimintaa.

2.2 Ehkäisevä mielenterveystyö

Mielenterveystyön ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon kuuluvat äitiys- ja lastenneuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ja lääkärivastaanotot sekä Perhe- ja mielenterveysklinikkan palvelut. Terveyskeskus tarjoaa odottavalle äidille ja lapsiperheille neuvolapalvelut. Äitiysneuvolatoiminnan tavoitteena on turvata ja edistää perheen terveyttä ja hyvinvointia. Lastenneuvolatoiminnan tavoitteena on alle kouluikäisen lapsen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Lapsen kasvussa ja kehityksessä tuetaan varhaista vuorovaikutusta ja puututaan pulmatilanteisiin riittävän varhain. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on koululaisen ja opiskelijan hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen seuraamalla terveydentilaa. Aikuisvastaanotossa seurataan terveydentilaa sekä toteutetaan lääkärin määräämää hoitoa terveydenedistämiseksi.

Mielenterveystyö sisältyy myös sosiaalipalveluihin sekä aikuissosiaalityössä että lastensuojelussa, missä ennalta ehkäisy käsittää hyvinvoinnin ja toimeentulon turvaamisen keskusteluapuna, ohjauksena ja taloudellisena tukena arkielämään. Sosiaalityön ja lastensuojelun yhteystiedot löytyvät sosiaalipalveluiden kohdalta.

2.2.1 Mihin otan yhteyttä mielenterveyden ongelmassa?

Mielenterveyden ongelmassa voi ottaa yhteyttä omaan terveystieteeseen. Terveystieteiden päivystys on käytettävissä vakavissa ahdistus-, itsemurhariski- tai muussa vakavassa ongelmatilanteessa. Lisäksi Perhe- ja mielenterveysklinikalla (Pemi) arkisin päivystävän sairaanhoitajan puhelimen aika klo 9-15 sekä vastaanotto klo 12-13 akuuttitilanteet.

Sosiaalityöntekijän palveluita on saatavissa myös terveystieteissä ja mielenterveys- ja päihdekuntoutuksessa. Sosiaalityöntekijä tekee sosiaalisia arvioita ja antaa tukea ja ohjausta esim. työkykyyn, toimintakykyyn, toimeentuloon tai ihmissuhteisiin liittyen.

Mielenterveystalosta apua verkossa:

Aikuisien ja nuorten mielenterveystalojen nettipalvelua voi käyttää kuka tahansa, nimettömänä ja ilman kirjautumista. Palvelusta saa luotettavaa tietoa mielenterveys- ja päihdeasioista, apua oireen tai ongelman vakavuustason määrittelyyn sekä ohjausta sopiviin hoito- ja palvelupaikkoihin.

www.mielenterveystalo.fi

www.nuortenmielenterveystalo.fi

2.2.2 Aikuisten sekä lasten ja nuorten pääsy mielenterveyshoitoon

Mielenterveyshäiriöiden hoidossa aikuisilla (yli 23-vuotiaat) on samat hoitoon pääsyn aikarajat kuin muussakin sairaanhoidossa. Lasten ja nuorten (alle 23-vuotiaat) hoidon tarpeen arvioinnin edellyttämät tutkimukset ja erikoislääkärin arviointi on tehtävä kuudessa viikossa lähetteen saapumisesta. Hoito on järjestettävä kolmessa kuukaudessa hoidon tarpeen toteutamisesta. Lasten ja nuorten mielenterveysongelmien ehkäisyssä, havaitsemisessa ja tuen tarjoamisessa neuvolat sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ovat tärkeässä asemassa. Työterveyshuolto tukee työikäisen väestön mielenterveyden ylläpitämistä ja ongelmien ehkäisyä. Kansaneläkelaitos korvaa mielenterveyshäiriöistä kärsiville 16–67-vuotiaille työ- tai opiskelukyvyyn parantamiseen tähtäävää kuntoutuspsykoterapiaa. Kemijärvellä hoitoon pääsee arkisin päivystysaikana heti ja ajanvarauksella muutaman viikon kuluessa.





Lapselle olisi hyvä tehdä selväksi, ettei vanhemman sairaus ole lapsen syytä. Lapsi saattaa ajatella aiheuttaneensa vanhemman pahan olon. Kuva: Suomen Mielenveysseura, Antonia Ringbom

Vanhemman mielenterveyshäiriö siirtyy usein lapselle – mutta se ei ole kohtalo

Vanhempien mielenterveyshäiriöt lisäävät lasten vaaraa sairastua psykiatriisiin häiriöihin. Sairauden puhkeamiseen tarvitaan kuitenkin geeniperimän lisäksi myös jokin laukaiseva tekijä. Lapsen hyvinvointi on voimakkaasti riippuvainen siitä, kuinka vanhemman sairautta osataan kotona käsitellä.

Kansainvälisten tutkimusten mukaan noin 20–25 prosenttia lapsista elää perheessä, jossa ainakin toisella vanhemmalla on mielenterveydellisiä ongelmia.

Vastaavaa tutkimusta ei ole tehty Suomessa, mutta tiedetään, että noin joka kolmannella suomalaisella psykiatrisella potilaalla on alaikäisiä lapsia.

Erytisen huolestuttavaa yhtälössä on se, että psyyken ongelmat periytyvät usein perheen lapsille: on arvioitu, että noin 40–60 prosenttia masentuneiden vanhempien lapsista sairastuu itsekin johonkin mielenterveyshäiriöön ennen 25. ikävuotta.

<https://yle.fi/uutiset/18-209306>

2.3 Päihdetyön lainsäädäntö

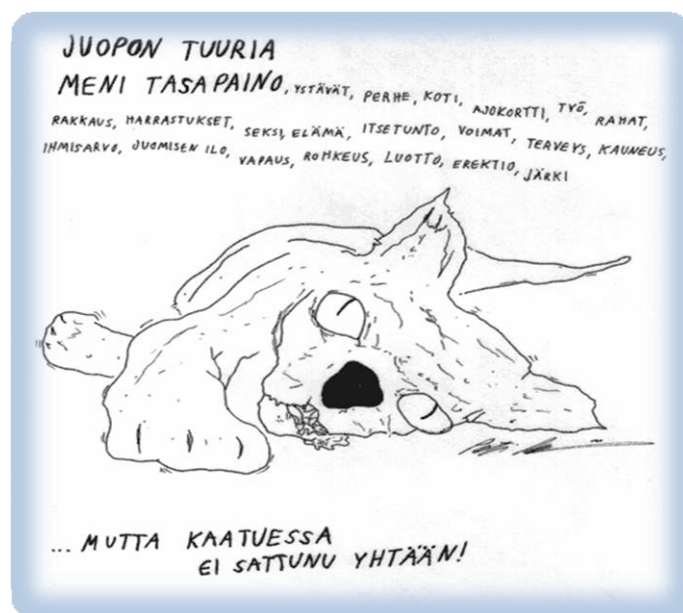
Päihderiippuvaisen palveluista säädetään päihdehuoltolaissa. Se velvoittaa kunnat järjestämään päihdehuollon palvelut sisällöltään ja laadultaan kunnassa esiintyvän tarpeen mukaiseksi. Raittiustyölaki puolestaan velvoittaa kunnan eri hallintokunnat yhdessä ehkäisevään päihdetyöhön.

- Päihdehuoltolaki 41/1986
- Raittiustyölaki 828/1982

Päihdetyötä ja asiakkaan asemaa ohjaavat osaltaan myös muut lait.

- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014
- Terveystuoltolaki 1326/2010
- Kansanterveyslaki 66/1972
- Erikoissairaanhoidolaki 1062/1989
- Lastensuojelulaki 417/2007
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992
- Lakiehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015

Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee palvelujen kehittämisen suuntaviivat, valmistelee lainsäädännön ja ohjaa uudistusten toteuttamista. Palvelujen laatua valvovat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ja aluehallintovirastot.



- [Päihdehuoltolaki 41/1986](#)

Keskeisin päihdepalveluita koskeva sisältölaki on Päihdehuoltolaki 41/1986. Sen mukaan kuntien tulee järjestää päihdehuollon palvelut sisällöltään ja laadultaan kunnassa esiintyvän tarpeen mukaiseksi.

- [Terveys- ja lääkehuoltolaki \(1326/2010\)](#)
- [Sosiaalihuoltolaki \(1301/2014\)](#)
- [Sosiaalihuoltolaki \(710/1982\)](#)

Uusittu terveydenhuoltolaki (1326/2010) tuli voimaan 2011. Terveys- ja lääkehuoltolain 28 §:ssä säädetään terveydenhuollon palveluihin sisältyvä ohjaus ja neuvonta päihitteettömyydestä ja päihiteidenkäytön haitoista, sekä päihiteiden aiheuttamien sairauksien tutkimus-, hoito- ja kuntoutuspalvelut. Sosiaalihuoltolaki (710/1982) sisältää myös maininnan päihdeongelmaisten palveluiden järjestämisestä (17 §).

- [Sosiaali- ja terveysministeriön asetus opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta \(33/2008\)](#)
- [Tartuntatautiasetus \(786/1986\)](#)

Lisäksi on tarkemmin yksittäisiä päihdepalveluita ohjaavaa lainsäädäntöä. Lääkevalmisteiden käyttämisestä opioidiriippuvaisten vieroituksessa ja korvaushoidossa on säädetty opioidiriippuvuuden lääkkeellistä vieroitus- ja korvaushoitoa koskevalla asetuksella (33/2008). Huumeiden käyttäjien terveysneuvonnasta ja pistosvälineiden vaihdosta on säädetty tartuntatautiasetuksen (786/1986) 6 §:ssä.

- [Kuntoutusrahalaki \(566/2005\)](#)
- [Lastensuojelulaki \(417/2007\)](#)

18 §:ssä määritellään oikeus kuntoutusrahaan päihdehuoltolain mukaisen kuntoutuksen ajalta kuntoutujan työelämässä pysymiseksi, työelämään palaamiseksi tai työelämään pääsemiseksi. Lastensuojelulain (417/2007) 10 § painottaa lapsen huomioon ottamista aikuisille suunnatuissa Kuntoutusrahalain (566/2005) päihdepalveluissa.

2.4 Ehkäisevän päihdetyön haasteet

Päihteet ovat merkittävä eriarvoa aiheuttava tekijä. Haitat kuormittavat erityisesti matalasti koulutettuja, pienituloisia ja päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiviä perheitä, mutta koskettavat välillisesti kaikkia kuntalaisia esimerkiksi heikentyneen kuntatalouden vuoksi. Päihdehaitat vaikeuttavat työvoiman saatavuutta ja lisäävät kuntien kustannuksia muun muassa aiheuttamalla järjestyshäiriöitä, työstä ja opinnoista poissaoloja sekä syrjäytymistä. Ehkäisevä päihdetyö on tärkeä keino vähentää yhteiskunnallista eriarvoisuutta kuntatasolla. Maakunnat toimivat tulevaisuudessa aluetasolla kuntien rinnalla niitä tukien. (THL 2017/2)

Kunnan tehtävä on edistää kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia ottamalla käyttöön tehokkaat ehkäisevän päihdetyön menetelmät erilaisissa ympäristöissä. Ehkäisevän päihdetyön johtaminen ja seuranta perustuvat ajantasaiseen tilannetietoon. Myös kuntatalous hyötyy tehokkaasta ehkäisevästä päihdetyöstä. Onnistuneella ehkäisevällä päihdetyöllä voi esimerkiksi vaikuttaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimeen ja sitä kautta kunnan saamaan valtionosuuteen. Ehkäisevä päihdetyö on monialaista toimintaa, joka vaatii kunnalta keskeisten toimijoiden työn yhteensovittamista. Kunnan, järjestöjen, viranomaisten ja elinkeinoelämän yhteistoiminnasta esimerkiksi saatavuuden sääntelemiseksi on suunniteltu suomalainen sovellus Pakka-toimintamalli. Tämä tutkittu sovellus on suunnattu päihdehaittoja ehkäisevälle paikalliselle työlle. Pakka-toimintamallissa painopiste on alkoholin, tupakan ja rahapelien saatavuuteen puuttumisessa. Ehkäisevässä päihdetyössä kuntalaisten osallisuus on nostettu keskiöön. Vastuu paikallisesti on kuitenkin julkisella vallalla, erityisesti kunnilla – myös tulevaisuudessa. (THL 2017/2) **Lisää tietoa pakkatoimintamallista löytyy:** <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto/ehkaisevan-paihdeyton-menetelmat/verkko-pakka-ehkaisevaan-paihdeytohon>

Ehkäisevä päihdetyö on päihteiden aiheuttamien haittojen ennaltaehkäisyä ja vähentämistä. Työn tavoitteena on vähentää päihteiden kysyntää, saatavuutta, tarjontaa ja päihdehaittoja sekä edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia.

Laki ehkäisevästä päihdetyöstä tuli voimaan 1.12.2015. Samalla kumottiin raittiustyölaki. Lain mukaan ehkäisevään päihdetyöhön kuuluu alkoholi-, tupakka-, huume- ja rahapelihaittojen ehkäisy. Lain tavoitteena on edistää terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa, varmistaa ehkäisevän päihdetyön edellytykset koko maassa sekä tukea erityisesti kuntia ja alueita kehittämään ehkäisevää päihdetyötä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) vastaa valtakunnallisesti ehkäisevän päihdetyön koordinoimisesta ja ohjauksesta.

- [Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä](#)

THL:n koordinoima Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma tukee kunnissa ja alueilla tehtävää lakisääteistä työtä. Toimintaohjelma nostaa esille mahdollisuuksia tehdä vaikuttavaa, laaja-alaista sekä kustannustehokasta ehkäisevää päihdetyötä käytännössä. Ohjelma sisältää runsaasti keinoja, jotka auttavat ehkäisemään terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja, joita päihteistä ja rahapeleistä aiheutuu käyttäjille itselleen, heidän läheisilleen, sivullisille ja koko yhteiskunnalle.

- [Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen](#) (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2015:19)
- [Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma](#) (THL)

Toiminta ehkäisevässä päihdetyössä

Ehkäisevän päihdetyön ammattilaisille tarkoitettua Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet -sivustolla Terveyden- ja hyvinvointilaitos (THL) tuottaa tietoa päihteistä ja riippuvuuksista sekä kehittää menetelmiä ja hyviä käytäntöjä riippuvuushaittojen vähentämiseksi. Ehkäisevästä päihdetyöstä on aineistoa myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivuilla.

- [Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet](#) (THL)
- [Ehkäisevän päihdetyön laatu](#) (THL)
- [Ehkäisevä päihdetyö](#) (THL)

Järjestöt tekevät paljon ehkäisevää päihdetyötä. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry koordinoi Ehkäisevän päihdetyön verkostoa (EPT-verkosto), johon kuuluu 35 merkittävintä ehkäisevän päihdetyön asiantuntijajärjestöä.

- [Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry](#)

2.4.1 Päihdeohjelma

Kemijärven kaupungin tavoitteena on tarjota kuntalaisille turvallinen, asianmukainen palvelu ja ympäristö sekä taata työnantajan henkilöstölleen päihteetön ja turvallinen ympäristö. Päihdeohjelman tarkoituksena on edistää työntekijöiden terveyttä ja työkykyä sekä antaa puitteet päihdehaittojen käsittelemiseksi työpaikoilla. Ohjelmassa tarkoitetaan päihteiden väärinkäyttäjillä alkoholin, huumausaineiden ja/tai lääkkeiden väärinkäyttäjiä. Päihdeohjelma on osa työpaikan työkykyä ylläpitävää toimintaa.

Päihdeohjelmalla luodaan työpaikoille selkeät pelisäännöt, joiden mukaan päihdehaittoja ehkäistään ja ongelmiin puututaan jämäkästi ja riittävän ajoissa. Päihdehoito toteutetaan päihdeyksiköissä, jotka määrittelevät hoidon sisällön tarkemmin. Päihdeongelmien varhaisella tunnistamisella ja puuttumisella, päihdeongelmaisen hoitoonohjauksella ja kuntoutumisella vähennetään

päihdeiden väärinkäytöstä aiheutuvia terveyshaittoja ja vaikutetaan palvelujen laatuun, työn tuottavuuteen, työturvallisuuteen sekä työyhteisöjen työilmapiiriin. Päihdetyö on osa työpaikan johtamista, työturvallisuutta, työterveyshuoltoa ja yhteistoimintaa. Koko henkilöstön on tunnettava päihdeohjelman sisältö ja siihen liittyvät velvollisuudet.

Päihdeohjelmaan on reagoitava mahdollisemman varhaisessa vaiheessa. Päihdeongelmaan puuttuminen on jokaisen työntekijän velvollisuus työtoveria ja työyhteisöä kohtaan. Ongelman peittäminen ja asiasta vaikeneminen pahentavat tilannetta työyhteisössä. Päihdeongelman voi asianomaisen kanssa ottaa esille esimies, työtoveri, työsuojeluvaltuutettu, työterveyshuolto tai luottamusmies. Työntekijä voi myös itse tunnistettuaan päihdeongelmansa tehdä aloitteen hoitoon hakeutumisesta kertomalla asiasta esimiehelle. Työnantajan tarjoama päihdehoito on yksikön kannalta mahdollisuus, tuki tiedostetun ongelman ratkaisemisessa.

Tupakoinnista on ohjeistettu työsuojelutoimikunnan ohjekirjeessä (28.9.2006 pykälä 17) "Kemijärvi on savuton työpaikka.

Kemijärven päihdeohjelma:

https://www.kemijarvi.fi/cache/1/1e768607a8968c8686011e797c6dffa5e2ff0b6f0b6_paihdeohjelma.pdf

2.4.2 Mielenterveys- ja päihdetyöryhmä

Kemijärven kaupungissa toimi moniammatillinen päihdetyöryhmä, jossa käsitellään haasteellisia tilanteita kentällä sekä mietitään keinoja vastata tämän päivän haasteisiin, niin päihde- kuin mielenterveyspuolellakin, ehkä nimi on "erheellinen" ja pitäisi olla mielenterveys ja päihdetyöryhmä, koska ne kulkevat käsi kädessä joka tapauksessa, niinpä elokuun (v. 2018) päihderyhmässä päätettiin muuttaa päihdetyöryhmän nimi mielenterveys- ja päihdetyöryhmäksi yksimielisesti. Jatkosakin mt- ja päihdetyöryhmä koostuu kaupungin eri organisaatioissa eri ammattikunnan edustajista sekä kolmannen asteen toimijoiden ja muiden yhteistyökumppaneiden edustajista sekä tarvittaessa poliisin edustaja/edustajat tulee paikalle kutsuttaessa.

Työryhmän tarkoituksena on pohtia ja kehittää Kemijärven kaupungin päihde- ja mielenterveyspalveluita yhdessä muiden toimijoiden kanssa sekä puuttua akuutteihin tilanteisiin. Lisäksi on otettu käyttöön Case-toimintamalli, jossa asiakas voi itse olla läsnä häntä koskevan verkoston kanssa mt- ja päihdetyöryhmän kokoontumisen jälkeen. Tässä käsitellään häntä koskevia asioita ja tehdään toimintasuunnitelma jatkosta eri tukitoimista sekä jaetaan vastuualueet asiakasta koskevista asioista.

2.5 Hyvinvoinnin edistämisen työryhmä "HYVE"

Nuorten hyvinvoinnin edistämisen työryhmä aloitti työskentelyn vuoden 2011 alusta. Nuorisolain (27.1.2006/72) mukaan kunnassa on oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosta, johon kuuluvat opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisopalvelujen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat. Nuorisolaki koskee kaikkia alle 29 –vuotiaita. Kemijärvellä työryhmän nimeksi otettiin Nuorten hyvinvoinnin edistämisen työryhmä. Aikaisemmin ryhmä oli toiminut Nuorten tiimi nimellä.

Työryhmän tehtävät määritti nuorisolaki:

Nuorille suunnattujen palvelujen keskinäisen toimivuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tehtävänä ovat:

- 1) koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi
- 2) edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta tavoitteena palvelujen riittävyys, laadukkuus ja saavutettavuus
- 3) suunnitella ja tehostaa yhteisiä menettelytapoja nuorten palveluihin ohjautumiseksi ja tarvittaessa palvelusta toiseen siirtymiseksi
- 4) edistää nuorten palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdon sujuvuutta suunnittelemalla yhteisiä menettelytapoja viranomaisten kesken

Nuorten hyvinvoinnin edistämisen –työryhmän kokouksessa 11.12.2013 perhe- ja mielenterveysklinikoiden edustajat toivat esille, että perhe- ja mielenterveysklinikalle oltiin perustamassa lakisääteistä päihde- ja mielenterveystyöryhmää. Työryhmän jäseniä mietittäessä huomattiin, että henkilöistä monet olivat jo nuorten hyvinvoinnin edistämisen työryhmässä. Esille nousi ajatus päihde- ja mielenterveys- ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen työryhmien yhdistämisestä. Nuorten hyvinvoinnin edistämisen työryhmässä ryhmien yhdistäminen nähtiin järkeväksi. Työryhmän nimeksi ehdotettiin Hyvinvoinnin edistämisen työryhmä.

Sivistys- ja sosiaali- ja terveyslautakunnat perustivat Hyvinvoinnin edistämisen työryhmän ja nimesivät siihen edustajansa, SL 28.8.2014 § 93 ja STL § 78 30.9.2014. Seurakunta, TE –toimisto ja poliisilaitos nimesivät työryhmään omat edustajansa. Hyvinvoinnin edistämisen työryhmä koostuu 2 – 3 kertaa vuodessa.

2.6. Mielen- ja päihdepalvelujen kehittäminen

Useassa kunnassa mielen- ja päihdepalvelut on yhdistetty, kuten Kemijärvelläkin. Sosiaali- ja terveystoimi tekevät mielen- ja päihdeongelmien ehkäisyssä ja hoidossa yhteistyötä. Kuntien tehtävänä on koordinoida julkiset, järjestöjen tuottamat ja yksityiset päihdepalvelut toimivaksi kokonaisuudeksi.

Mielen- ja päihdeongelmien edistämistä, ehkäisevää päihde- ja mielen- ja päihdeongelmien hoitoa on tärkeää kehittää sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä. Ehkäisevää päihdetyötä tehdään myös muiden yhteiskunnan sektorien kanssa, kuten koulujen ja nuorisotyön kanssa. Palvelujen kehittämisen tavoitteena ovat helposti tavoitettavat, joustavat palvelut sekä mielen- ja päihdeongelmien hoitaminen samanaikaisesti yhdessä yksikössä.

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asettama Mieli 2009 -työryhmä on laatinut kansallisen mielen- ja päihdesuunnitelman. Siinä linjataan ensimmäistä kertaa valtakunnallisesti mielen- ja päihdetyön kehittämistä yhtenä kokonaisuutena.

STM on asettanut työryhmän tukemaan ja arvioimaan suunnitelman toimeenpanoa ja edistämään mielen- ja päihdetyön kehittämisen tavoitteet:

I Asiakkaan asemaa vahvistetaan

II Panostetaan mielen- ja päihdeongelmien edistämiseen ja ongelmien ehkäisemiseen

III Mielen- ja päihdepalvelut järjestetään avo- ja peruspalveluja painottavana, asiakkaan kannalta joustavasti toimivana kokonaisuutena.



- Neon tunisia-

2.7. Mielenterveys- ja päihdetyön ohjauskeinojen kehittäminen

Päihdepalveluja on saatavana

- sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksena ja neuvontana
- päihteettömyyttä tukevana tai ongelmakäytön haittoja vähentävinä sosiaalipalveluina
- päihteiden aiheuttamien sairauksien tutkimus-, hoito- ja kuntoutuspalveluina
- päihdehuollon erityispalveluina

Päihdepalveluja saa eri muodoissa

Avohuolto: Päihdepalveluja tarjotaan ensisijaisesti avopalveluina. Palvelut voivat olla esimerkiksi sosiaalista tukea, katkaisuhoidtoa, ryhmäterapiaa, perheterapiaa tai kuntoutusta. Palveluissa selvitetään myös toimeentuloon ja asumiseen liittyviä kysymyksiä.

Laitoskuntoutus:

Laitoshoidto tai -kuntoutus on tarpeellista henkilölle, jolle avohoidon palvelut eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia.

Katkaisuhoidto:

Katkaisuhoidossa keskeytetään päihteiden käyttö ja hoidetaan vieroitusoireita ja muita päihteiden aiheuttamia haittoja. Katkaisuhoidto avohoidossa tai laitoksessa kestää tavallisesti enintään 1-2 viikkoa. Hoito ja kuntoutus perustuvat vapaaehtoisuuteen ja ne toimivat luottamuksellisesti.

Hoitoa ja kuntoutusta tukevat palvelut:

Hoitoa ja kuntoutusta tukevia palveluita ovat esimerkiksi asumispalvelut, sosiaalinen kuntoutus sekä päiväkeskukset.

Avopalveluihin voi hakeutua oma-aloitteisesti ottamalla yhteyttä paikalliseen sosiaalitoimistoon, terveyskeskukseen tai päihdeyksikköön, kuten A-klinikkaan. Laitoshoidtoon tarvitaan useimmiten lähete. Päihdehuollossa on noudatettava hoitotakuuta tai vastaavasti järjestettävä tuen tarpeita vastaavat sosiaalihuollon palvelut silloin kun ne parhaiten soveltuvat asiakkaan auttamiseen. Ras-kaana olevalla päihteiden käyttäjällä on oikeus saada välittömästi riittävät päihteettömyyttä tukevat sosiaalipalvelut.

Monet järjestöt ja yhdistykset antavat tukea päihdekuntoutujille ja heidän läheisilleen. Vertaistukea päihdekuntoutujille antavat muun muassa AA-ryhmät, A-killat ja NA-ryhmät. Läheisten alkoholinkäytöstä kärsiviä tukevat muun muassa AI-Anon ja Alateen.

3. MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEPALVELUIDEN NYKYTILA

Kemijärvi on ollut edelläkävijä mielenterveys- ja päihdetyön näkemisessä toisiinsa liittyvinä. Tutkimus- ja hoitokeskusta perustettaessa jo vuonna 1993, oli ajatuksena, että ihmiset saisivat palvelut saman katon alta, olivat sitten kyseessä mielenterveyteen, päihteisiin tai perheongelmiin liittyvät asiat. Tavoite oli, että asiakasta ei ”luukuteta” vaan hoitopalvelut löytyvät samasta paikasta. Pyrkimyksenä oli turvata, että ihmisen ei tarvitse kiertää ongelmiseen paikkaan toiseen. Haluttiin tarjota kuntalaisille matalan kynnyksen hoitopiste niin, että lähetteitä ei tarvita vaan oman päivystyksen kautta on mahdollista akuutissa hädässä saada apu vaikka samana päivänä. Nykyisin tehokkuutta on lisätty KKT eli ”käynti kerralla työtavalla”. Tällä pyritään vastaamaan asiakkaan tarpeeseen yhdellä käyntikerralla ja samalla tehdään riskiarviointi. Tämän tarkoitus on saattaa asiakas oikean palvelun piiriin mahdollisimman pian. Saman sateenvarjon alle kuuluvat myös asumis- ja kuntoutuspalvelut sekä päihde- ja mielenterveyskuntoutujien päivä- ja työtoiminta sekä nykyisin kehitetty matalan kynnyksen kohtaamispaikka eli Varsitupa.

Perhe- ja mielenterveysklinikka tarjoaa ostopalveluna palvelujaan myös Savukoskelle, Pelkosenniemenelle ja Sallalle. Tarjottavat palvelut ovat suurimmalta osin perheneuvola- ja aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluja. Alueella ei ole toista perheneuvolaa. Klinikalla toimii sairaanhoitajan päivystysvastaanotto arkipäivisin puhelimitse klo 9-15 ja tavattavissa klo 12-13, jolloin ihmiset voivat saada nopean ns. ensiavun. Ensikontakti palveluihin tapahtuu useasti päivystyksen kautta, jossa palveluntarve arvioidaan ja suunnitellaan jatkohoito.

Työryhmässä päivitettiin ensimmäisen päihde- ja mielenterveys suunnitelman Swot – analyysi mielenterveys- ja päihdepalveluissa. Esiin nousi vahvuuksina erityisosaamisen keskittyminen yhteen paikkaan sekä matala kynnyksen avun tarpeessa. Uhkana on tänä vuonna noussut uutena asiana nuorten, jopa lasten päihdekokeilut. Myös erilaiset työntekijöiden asenteet nähtiin heikkouksina.



3.1 SWOT – analyysi Kemijärven mielenterveys- ja päihdepalveluista

<p style="text-align: center;"><u>VAHVUUDET</u></p> <ul style="list-style-type: none"> *Pemin palvelut samassa paikassa <ul style="list-style-type: none"> - matala kynnys - KKT eli ”käynti kerralla työtapa” *Monenlaista erityisosaamista *Tunnetaan asiakkaat *Monipuoliset palvelut *Sitoutuminen työhön *Vahva moniammatillinen työ * Korjaava perhetyö *Toimiva päivätoiminta: <ul style="list-style-type: none"> - Päivä- ja työtoiminta päihdekuntoutujille * Asiakaslähtöinen työtapa *Kevyesti tuettua asumista *Verkostoituminen 	<p style="text-align: center;"><u>HEIKKOUEDET</u></p> <ul style="list-style-type: none"> *Työntekijäpula, vaikeus rekrytoida *Samat henkilöt monessa työryhmässä *Negatiiviset ennakoasenteet *Systemaattinen, suunnitelmallinen ennaltaehkäisevä työn vähyys *Varhaisen tuen puuttuminen *Toimintamallien puuttuminen *Kehittymättömät mittarit *Mielenterveyskuntoutujille päivä- ja työtoiminta riittämätöntä
<p style="text-align: center;"><u>MAHDOLLISUUDET</u></p> <ul style="list-style-type: none"> *Henkilöstön joustavuus ja monipuolinen ammattitaito *Laaja verkostoituminen *Etsivä- ja ennaltaehkäisevätyö *Toimiva järjestötyö *Yhteistyön kehittäminen 	<p style="text-align: center;"><u>UHAT</u></p> <ul style="list-style-type: none"> *Työntekijäresurssien vähyys *Lasten ja nuorten päihdetyö *Kunnan talous *STEA-rahoituksen epävarmuus *Tietosuoja ja vaitiolovelvollisuus *Negatiiviset asenteet * Toimimattomat käytännöt tiedon siirrossa

4. KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ JA KANSALLISET LINJAUKSET

4.1 Mielenterveys ja mielenterveystyö

Mielenterveys ei ole vain mielen sairauksiin puuttumista, vaan mielen hyvää vointia ja ihmisen kykyä selvitä arjessa. Mielenterveyden ongelmat ja häiriöt voivat ilmetä monin tavoin ja oirein. Häiriöstä on kyse silloin, kun oireet rajoittavat yksilön toimintaa ja työkykyä, osallistumis- ja selviytymismahdollisuuksia tai aiheuttavat kärsimystä ja psyykkistä vajaakuntoisuutta. (WHO Summary report 2004).

Mielenterveystyöllä tarkoitetaan yksilön psyykkisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja persoonallisuuden kasvun edistämistä sekä mielisairauksien ja muiden mielenterveyden häiriöiden ehkäisemistä, parantamista ja lievittämistä. Mielenterveyden edistämistoimien tavoitteena on vaikuttaa mielenterveyttä määrittäviin tekijöihin. Mielenterveys on erottamaton osa terveyttä, joten kaikessa terveyden edistämisessä tulisi ottaa huomioon mielenterveyden edistäminen. (Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009- 2015, s. 24).

Mielenterveyden edistäminen koetaan prosessiluonteisena toimintana. Lähtökohtana on käsitys, arvostus ja asenteet positiivisesta mielenterveydestä sekä terveydestä. Mielenterveyden edistäminen on toimintaa yksilötason tuesta kunnallisiin päätöksiin, joissa huomioidaan positiivinen mielenterveyden vahvistaminen. Mielenterveyden edistäminen edellyttää sektoreiden välistä yhteistyötä. Tähän voidaan liittää myös terveyteen liittyvä oikeudenmukaisuus, jolla ymmärretään terveyserojen kaventaminen. Kaikille ihmisille tarjotaan mahdollisuus nauttia terveydestä täysipainoisesti asuinpaikasta, sosiaalisesta asemasta ja koulutuksesta riippumatta. Mielenterveyden edistämisessä on ensisijaisesti kyse jatkuvasta hyvinvoinnin tukemisesta, toissijaisesti sairauksien ehkäisemisestä ja hoidosta. (Salon seudun mielenterveysstrategia 2007–2012 s. 4).

4.2 Päihdetyö

Päihdetyö nähdään sen tavoitteiden kautta. Työn tarkoituksena on päihdehuoltolain mukaan ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä niihin liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Päihdetyö jakaantuu ehkäisevään ja korjaavaan päihdetyöhön. Mielenterveystyö voidaan jakaa mielenterveyttä edistävään, mielenterveyden häiriöitä ehkäisevään ja korjaavaan toimintaan. (THL/Ehkäisevä mielenterveys- työ 2009) Päihdetyön yhteydessä ei käytetä edistävä sanaa vaan puhutaan ehkäisevästä ja korjaavasta työstä.

Pyrittäessä edistämään mielenterveyttä ja ehkäisemään päihteiden käyttöä käytetään termiä promotio. Promotiivisten, edistävien toimien, tavoitteena on edistää ihmisten mielenterveyttä

suojaavia tekijöitä vahvistaen. Preventiivinen, edistävä työ, tarkoittaa varhaista ongelmiin puuttumista ja vaikuttamista ongelmien syntymekanismiin siten, että ongelmia ei edes synny. Preventiivisten toimien tavoitteena on mielenterveyshäiriöiden ilmaantuvuuden ja esiintyvyyden sekä häiriöihin liittyvien oireiden ja niiden keston vähentäminen (Pirkola et). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on tuonut nämä termit mielenterveys ja päihdesuunnitteluun "Mieli 2009-raportin" myötä. Muutamassa vuodessa niiden käyttö on vakiintunut mielenterveys- ja päihde-työssä.

Päihde- ja mielenterveysuunnitelman laatimiseen on käytetty kansallisia linjauksia ja suosituksia. Valtakunnallinen Mieli 2009 (STM 2009) linjaa keskeisimmät tulevaisuuden haasteet päihde- ja mielenterveystyölle vuoteen 2015. Mieli 2009 suunnitelmassa esitetään 18 ehdotusta mielenterveys- ja päihdetyön yhteiseksi kehittämiseksi vuoteen 2015. Siinä painotetaan asiakkaan aseman vahvistamista, mielenterveyttä ja päihdeettömyyttä edistävän sekä ongelmia ja haittoja ehkäisevän työn tehostamista, palvelujärjestelmän kehittämistä avo- ja peruspalvelupainotteisemmaksi ja mielenterveys- ja päihdeongelmat samanaikaisesti huomioivammaksi.

4.3 Asiakasnäkökulma

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelman (ST2009) ensimmäisenä mielenterveys- ja päihdetyön kehittämisen periaatteena ja painopisteenä on asiakkaan aseman vahvistaminen. Tavoitteena on, että mielenterveys- ja päihdekuntoutujat olisivat tasavertaisia sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttäjiä sekä heidän mahdollisuudet osallistua palveluiden kehittämiseen ja arviointiin paranisivat. Mielenterveystyön yksi suurimpia haasteita on päästä eroon siihen liittyvästä leimaamisesta, jotta alan arvostus ja siihen suunnatut voimavarat lisääntyisivät (Walhbeck 2007). Osallisuus voi vaikuttaa positiivisesti asiakkaan hallinnan tunteeseen ja itsetuntoon. Asiakkaiden kanssa tehtävä mielenterveystyö ja myös päihdetyö ovat muuttuneet voimakkaasti viime vuosina. Puhutaan moniäänisyydestä, asiakkaiden äänen kuulumisesta palveluissa yms. Puhutaan myös asiakaslähteisestä, perhekeskeisestä, lapsilähtöisestä ja potilaskeskeisestä työstä.

Kulttuurinmuutos niin yhteiskunnassa yleensä kuin ihmissuhdealojen asiakastyössä on merkinnyt siirtymistä asiantuntijakeskeisestä vuorovaikutus- näkemyksestä asiakkaan tarpeet paremmin huomioivaan näkökulmaan. Asiakas on noussut keskiöön. Uusi ajattelu tuo asiakkaan "tasavertaiseksi" keskustelukumppaniksi. Asiakas on omien asioidensa asiantuntija. Ihmisten parissa työtä tekevät toimivat usein sekä tasavertaisuuden että autoritäärisyyden ristiriidoissa. On hyvä olla tasavertainen keskustelukumppani, mutta toisaalta työntekijä edustaa omaa asiantuntijuuttaan.

5. PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSSUUNNITELMA OSANA HYVINVOINTISUUNNITTELUA

Kaikilla hallinnon ja elämänalueilla tehdyt päätökset vaikuttavat ihmisten mielenterveyteen ja hyvinvointiin. Yhdellä sektorilla tehdyillä päätöksillä on seurausvaikutuksia myös muilla sektoreilla ja usein näillä seurauksilla on kumulatiivinen vaikutus. Suunnitteluun tulee saada mukaan kuntien eri hallintokunnat. Pitää myös pystyä ylittämään eri hallintokuntien sektorirajat. Asukkaiden hyvää mielenterveyttä ja hyvinvointia tuetaan mielenterveyttä tukevalla kaupunki- ja kuntapolitiikalla, fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen elinympäristön kehittämällä, yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistamisella, mielenterveyttä tukevilla peruspalveluilla, mielenterveyden tukitekiäjiä vahvistamalla ja riskitekiäjiä lieventämällä ja poistamalla sekä varhaista avunsaantia kehittämällä.

Samaan aikaan kun mielenterveysongelmien ja päihteiden hoidon painopiste on siirtynyt laitoshoidosta avohoitoon, työn painopiste on siirtynyt paikalliseen ja verkostoituneeseen yhteistyöhön. Kuntien, erityisesti peruspalvelujen, vastuu on kasvanut. Näitä palveluita on saatava paikallisista peruspalveluista. Mielenterveys ja hyvinvointi ei ole vain yksilön vaan koko yhteisön asia.

Jokainen lapsi, nuori tai lapsiperhe voi tarvita tukea elämän eri tilanteissa eripituisia aikoja. Mitä aikaisemmin tukea on tarjolla sitä pienemmällä toimenpiteillä yleensä selvittää. Esimerkiksi pienten lasten perheessä väsyneiden vanhempien tueksi riittää kotiapu muutaman kerran viikossa lyhyen ajan. Siksi on tärkeää, että kunnissa on riittävästi tarjolla kaikille suunnattuja peruspalveluja (THL 2013).

Mielenterveystyössä voidaan hyödyntää myös ”positiivisen mielenterveystyön” käsitettä: pyrkiä myksenä on havaita ja hyödyntää ongelmien syntyessä asiakkaiden, heidän perheidensä ja lähiyhteisöjensä arkielämään sisältyviä voimavaroja. Positiivista mielenterveystyötä on kasvattaa kotiseuturakkautta, juurtumista ja sitoutumista avaamalla toiminta- ja osallistumismahdollisuuksia, kasvattamalla asukkaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta sekä jokaisen asukkaan itseisarvoa kuntalaisena.

Asukkaiden hyvää mielenterveyttä ja hyvinvointia tuetaan:

- *mielenterveyttä tukevalla kaupunki- ja kuntapolitiikalla
- *fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen elinympäristön kehittämällä
- *yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistamisella
- *mielenterveyttä tukevilla peruspalveluilla
- *mielenterveyden tukitekiäjiä vahvistamalla ja riskitekiäjiä lieventämällä ja poistamalla
- *varhaista avunsaantia kehittämällä
- *asumispalveluja kehittämällä

5.1 Mielenterveys- ja päihdetyön painopisteet

"On syytä painottaa, että mielenterveys- ja päihdesuunnitelman tulee kattaa ihmisen koko elämä"

(Kiteytetty Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009-2015 yhteen lauseeseen!)

Mielenterveys rakentuu koko ihmisiin

Mielenterveyden perusta muodostuu lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana. Lapsuuden tasapainoisen psyykkisen kehityksen edellytyksenä ovat pysyvät ja pitkäaikaiset vuorovaikutussuhteet aikuisiin, jotka ymmärtävät lapsen yksilöllisiä ominaisuuksia ja tarpeita ja kykenevät vastaamaan niihin. Ensimmäisten elinvuosien aikana muodostuva perusturvallisuus on psyykkisen kehityksen ja terveyden kulmakivi. Se suojaa altistumiselta myöhemmille mielenterveyden häiriöille ja päihdeongelmille.

=>Neuvola seuraa, mittaa ja kontrolloi sekä ohjaa ja neuvoo.

=>Päivähoito on tärkeä tekijä alle kouluikäisten lasten perheissä. "Päivähoitoura" lapsella saattaa olla yli 6 vuottakin. Toiveet ja vaateet vanhemmilla ovat suuria päivähoiton suhteen.

=>Koulu on usein seuraava areena keskusteluille. Haasteena on saada vanhemmat mukaan lastensa asiantuntijoina ja yhteistyökumppaneina.

Persoonallisuuden kehittyminen jatkuu nuoruusvuosien aikana. Nuoruusiän terveen kehityksen edellytyksenä on, että nuorella on riittävän hyvät ja turvalliset kasvuolosuhteet, jotka ovat tuke-
massa kasvuprosessia.

=>Aikuisen mielenterveys muokkautuu elämäkokemusten ja sosiaalisen ympäristön kanssa vuorovaikutuksessa.

=>Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky alkavat vähitellen laskea vanhuuden aikana, jolloin palvelujen tarkoituksena on ylläpitää toimintakykyä ja hyvinvointia.

5.2 Hyvinvointia edistävä työ

Mielenterveyttä edistävillä ja päihteidenkäyttöä ehkäisevillä toimilla vähennetään psyykkiselle oireilulle altistavia tekijöitä ja vahvistetaan oireilta suojaavia tekijöitä. Sekä riski- että suojaavat tekijät ovat monitasoisia: yksilöön, perheeseen, sosiaaliseen elämään, talouteen ja ympäristöön liittyviä. Kaikkien tasojen vaikutus on alati läsnä jokapäiväisessä elämässä. Terveyskasvatusta ja hyvinvointiin liittyvää koulutusta tarvitaan kaikilla tasoilla.

Yhteistyö yli eri sektorirajojen sekä moniammatillinen yhteistyö ovat oleellisia hyvinvointia edistävän ja ennaltaehkäisevän työn keinoina. Myös yhteistyö kolmannen sektorin kanssa on ensiarvoisen tärkeää:

- turvataan mielekäs tekeminen ja osallistuminen (harrastusmahdollisuudet)
- yhteistyö järjestöjen kanssa
- kansalaisraatitoiminta
- teemapäivät ryhmille ja koko väestölle

5.3 Varhainen tuki

Ennaltaehkäisevässä mielenterveys- ja päihdetyössä vahvistetaan palvelujärjestelmän kykyä tunnistaa ja puuttua mahdollisimman varhain havaittuihin riskitekijöihin. Vahvistamisen yhtenä keinona on edistävä työ. Tarjoamalla tietoa ja kouluttamalla ihmisiä saadaan ihmisten silmät näkemään haasteet aiemmin. Oleellisia ovat ihmisten elämän varhaisimmat järjestelmät kuten neuvola. Tavoitteena tulisi olla, että mielenterveys- ja päihdeongelmien siirtyminen yli sukupolvien saataisiin pysähdytettyä.

PARASTA HUUMETTA

5.4.2016



Monenlaiset menetelmät ovat tuloksellisia tässä työssä esim. PERHEINTERVENTIO, MINI-INTERVENTIO. Tällaisten työmenetelmien käyttö kuuluu eri ammattiryhmille.

Ympäristöön ja yhteiskuntaan liittyviä riskitekijöitä	Ympäristöön ja yhteiskuntaan liittyviä suojaavia tekijöitä
<ul style="list-style-type: none"> • Huumeiden ja alkoholin helppo saatavuus • Koulutuksen tai asunnon puute • Köyhyys, ravinnon puute • Työttömyys • Syrjintä • Väkivalta • Työhön liittyvä stressi 	<ul style="list-style-type: none"> • Vähemmistöjen integraatio • Mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa • Suvaitsevaisuus, vastuunkanto • Toimivat sosiaali- ja terveyspalvelut • Yhteisön tuki
Ympäristöön ja lähisuhteisiin liittyviä riskitekijöitä	Ympäristöön ja lähisuhteisiin liittyviä suojaavia tekijöitä
<ul style="list-style-type: none"> • Ennenaikainen syntymä ja alhainen syntymäpaino • Lapsen kaltoinkohtelu • Vanhempien mielenterveydenhäiriö tai päihteiden käyttö • Heikko opintomenestys • Krooninen unettomuus tai kipu • Päihdeongelmat • Yksinäisyys • Somaattinen sairaus • Menetykset ja kuormittavat elämäntapahtumat • Heikko stressinsietokyky 	<ul style="list-style-type: none"> • Positiivinen varhainen vuorovaikutus • Myönteinen minäkuva, itseluottamus • Turvallisuuden tunne • Ongelmanratkaisutaidot • Oppimiskyky • Vuorovaikutustaidot • Ystävien ja perheen tuki • Stressinhallintataidot

6. AIKUISTEN PSYKOSOSIAALISET PALVELUT

6.1 Perhe- ja mielenterveysklinikka (Pemi)

6.1.1. Kasvatus- ja perheneuvola

Kunnilla on sosiaalihuoltolain mukaan velvollisuus järjestää kasvatus- ja perheneuvontaa asukkaalleen (sosiaalihuoltolaki 14§). Sitä annetaan lapsen hyvinvoinnin, yksilöllisen kasvun ja myönteisen kehityksen edistämiseksi sekä vanhemmuuden tukemiseksi. Neuvonnalla pyritään turvaamaan lapsiperheiden suoriutuminen ja vahvistamaan heidän omien voimavaroja. Kasvatus- ja perheneuvontaan sisältyy lasten kasvuun ja kehitykseen, perhe-elämään, ihmissuhteisiin ja sosiaalisiin taitoihin liittyvää arviointia, ohjausta, asiantuntijaneuvontaa ja muuta tukea. Kasvatus- ja perheneuvontaa toteutetaan monialaisesti sosiaalityön, psykologian ja lääketieteen sekä tarpeen mukaan muiden asiantuntijoiden kanssa (sosiaalihuoltolaki 26 §).

Neuvonnan tavoitteena on luoda edellytykset lasten turvallisille kasvuoloille sekä lisätä perheiden ja perheenjäsenten toimintakykyä ja psykososiaalista hyvinvointia. Kasvatus- ja perheneuvonnan tehtävä on tukea ja edistää lasten ja perheiden myönteistä kehitystä järjestämällä: 1) ohjausta, neuvontaa ja muuta asiantuntija-apua ihmissuhteisiin, perhe-elämään ja lasten kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä; sekä 2) tutkimusta ja hoitoa lasten kasvatukseen ja perhe-elämään liittyvissä ongelmissa (sosiaalihuoltoasetus 8§).

Perhe- ja mielenterveysklinikkan kasvatus- ja perheneuvolapalvelut on tarkoitettu lapselle ja hänen vanhemmilleen/huoltajilleen sekä muille perheenjäsenille, silloin kun on huolta lapsen/nuoren psyykkisestä kasvusta ja kehityksestä tai koko perheen ihmissuhteisiin liittyvistä asioista. Tavoitteena on saada selvitys lapsen ja koko perheen kokonaistilanteesta ja tarvittaessa arvio lapsen/nuoren yksilöllisestä psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta kehityksestä sekä arvio tarvittaessa jatkotoimenpiteistä. Perheneuvolaan ei tarvita lähetettä, vaan asiakas voi itse ottaa yhteyttä hakiessaan apua.

Kasvatus- ja perheneuvolassa etsitään yhdessä perheen kanssa ratkaisuja huolenaiheisiin. Työmuotoja ovat arviointi, lapsen kasvuun, kehitykseen ja tunne-elämään liittyvät tutkimukset ja erilaiset terapiat. Työskentely voi sisältää yksilö-, pari-, ja perhetapaamisia, lapsen tutkimuksia ja verkostotyöskentelyä. Lisäksi erilaiset viranomaisen pyytämät asiantuntijalausunnot ja verkostotyö ja konsultaatio kuuluvat perheneuvolan työmuotoihin. Perheneuvolatyön tavoitteena on tiedon lisääminen eri ikävaiheissa, huolenaiheiden ja tuentarpeen varhainen tunnistaminen, tuen järjestäminen sekä taito ohjata tarvittaessa lisäselvittelyihin.

Keskeinen työmuoto on keskustelut vanhempien kanssa. Keskustelun avulla selvitetään perheen kokonaistilannetta ja pyritään selvittämään perheen kokonaistilannetta ja lisäämään vanhempien ymmärrystä lastaan kohtaan esim. perheen erilaisissa muutostilanteissa. Keskustelun avulla tuetaan vanhempien jaksamista ja heidän vanhemmuuttaan. Vanhempia autetaan näkemään lapsen tarpeita ja vastaamaan niihin sekä hakeutumaan tarvittaessa palvelujen piiriin. Tavoitteena on lapsen tai nuoren ikätason mukainen toimintakyky sekä toimiva perheen vuorovaikutus ja riittävän hyvä vanhemmuus, jolloin lapsen tarpeisiin vastataan. Hoito toteutetaan moniammatillisin keinoin lapsen ja perheen kokonaistilanteen arvioinnin jälkeen kunkin perheen yksilölliset tarpeet huomioiden.

Kemijärven Perheneuvolassa työskentelee johtajaperheterapeutti, psykologi/perheterapeutti, erityissosiaalityöntekijä/perheterapeutti ja puheterapeutti, lasten- ja nuorisopsykiatri sekä toimintaterapeutti. Perheneuvola palvelee koko Itä-lapin aluetta (Kemijärvi, Salla, Savukoski, Pelkosenniemi).



6.1.2. Aikuisten mielenterveystyö

Mielenterveystyöllä tarkoitetaan yksilön psyykkisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja persoonallisuuden kasvun edistämistä sekä mielisairauksien ja muiden mielenterveyden häiriöiden ehkäisemistä, parantamista ja lievittämistä. Toimintamme arvot ovat asiakaslähtöisyys, luotettavuus, jatkuvuus, voimavarakeskeisyys, avoimuus, kiireettömyys ja kokonaisvaltaisuus. Tarjoamme palveluja elämäntilannekriiseissä ja mielenterveysongelmissa yksilö-, pari-, ja ryhmäterapian, verkosto- ja yhteistyökokousten avulla. Aikuisten mielenterveyspuolella työskentelee psykiatri, psykiatrinen sairaanhoitaja, sairaanhoitaja ja psykologi. Työmenetelminä ovat kognitiivinen- ja ratkaisukeskeinen terapia sekä supportiiviset keskustelut. Sairaanhoitajat päivystävät arkisin klo 12-13, jolloin voi saada apua jo samana päivänä. Asiakkaat otetaan vastaan pääsääntöisesti KKT eli Käynti kerhollaan –"työtavan" mukaan, jolloin asiakasta tai asiakkaita ottaa vastaan kaksi työntekijää ja sen jälkeen arvioidaan jatkohoidon tarve. Säännöllisinä ryhminä toimivat kipupotilaiden sekä deppipotilaiden ryhmät sekä pitkäaikaissairaiden naisten keskusteluryhmä.

Mielenterveys- ja päihdepalveluja tarjoamme Sallalle, Savukoskelle ja Pelkosenniemielle säännöllisesti, joko paikallisesti tai asiakkaat käyvät Kemijärvellä.

Aikuisten psykososiaalisten palveluiden Perhe- ja mielenterveysklinikka tekee laaja-alaista yhteistyötä kaupungin eri yksiköiden mm. Kotihoidon ja Sosiaalitoimen sekä eri viranomaisten, Terveystieteiden ja hankkeiden sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, joita ovat esim. Saurasäätiön ja A-kilta.

Paljon palveluita käyttäville ikäihmisille sekä mielenterveys- ja päihdeasiakkaille on kehitetty Huoli-herää toimintamalli viranomaiskäyttöön. Yhteistyön ja tehokkaan puuttumisen avulla pyritään vähentämään kuormitusta ja ns. turhia käyntejä eri palveluissa. (kts. liite Huoli-herää lomake)

6.1.3 Päihdepalvelut

Kunnat vastaavat palvelujen järjestämisestä. Päihdehuollon palveluja on järjestettävä siinä määrin kuin kunnassa esiintyy tarvetta. Kunnat voivat joko tuottaa palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa tai ostaa ne muilta kunnilta tai yksityisiltä palveluntuottajilta, esimerkiksi järjestöiltä. Päihdepalvelut on tarkoitettu alkoholin tai muun päihteen ongelmakäyttäjille. Yhteyttä voivat ottaa myös omaiset, ystävät tai työpaikan edustajat. Perhe- ja mielenterveysklinikalla työskentelee päihdetyössä pääasiassa kaksi päihdetyön moniammatilliset erikoistumisopinnot suorittanutta sairaanhoitajaa.

Hoidon ensivaiheen tehtävänä on usein päihdekierteen katkaisu. Näin luodaan perustaa koko-

naishoidolle ja kuntoutukselle, jossa edetään yhdessä sovittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Hoitokäynneillä voi olla mukana myös omaisia tai muita henkilöitä. Teemme myös poliisien määräämät päihderiippuvuustutkimukset ajo-oikeusasioissa.

Päihdehuollossa on noudatettava hoitotakuuta tai vastaavasti järjestettävä tuen tarpeita vastaavat sosiaalihuollon palvelut silloin, kun ne koetaan auttavan asiakasta. Huomioitavaa on, että jokaisen päihdehuollon asiakkaan hoitoonohjaus tai tuen tarve arvioidaan yksilöllisesti moniammatillisessa työryhmässä. Raskaana olevalla päihteiden käyttäjällä on oikeus saada välittömästi riittävät päihdeettömyyttä tukevat sosiaalipalvelut.

6.1.3.1 Päihdepalveluja saa eri muodoissa

Päihdepalveluja tarjotaan ensisijaisesti avopalveluina ja tiiviinä verkostotyönä eri ammattilaisten kanssa. Palvelut voivat olla esimerkiksi sosiaalista tukea, katkaisuhoidoa, ryhmäterapiaa, perheterapiaa tai kuntoutusta sekä tukiasumista. Palveluiden piirissä oleville tehdään palvelutarpeenarviointi yhteistyöverkoston kanssa.

Laitoshoido tai -kuntoutus on tarpeellista henkilölle, jolle avohoidon palvelut eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia. Kuntoutussuunnitelma tehdään yksilölliset tarpeet huomioiden. Kemijärven laitosjaksot toteutetaan pääsääntöisesti Lapin päihdekliniikalla. Tarvittaessa voidaan käyttää myös muita hoitolaitoksia.

Katkaisuhoidossa keskeytetään päihteiden käyttö ja hoidetaan vieroitusoireita ja muita päihteiden aiheuttamia haittoja. Katkaisuhoido avohoidossa tai laitoksessa kestää tavallisesti enintään 1-2 viikkoa. Hoito ja kuntoutus perustuvat vapaaehtoisuuteen ja ne toimivat luottamuksellisesti. Kemijärvellä katkaisuhoido toteutetaan Hyvinvointikeskus Lapponian akuutti-osastolla, lääkärin lähettämänä.



6.1.3.2 Korvaushoito

Kemijärvellä on alettu toteuttamaan korvaushoitoa keväällä 2015. Hoidosta vastaa Hyvinvointikeskus Lapponian Pemi:n ja terveyskeskuksen vastaanotto/päivystys. Korvaushoidon aloittaminen tapahtuu Lapin päihdekllinikalla.

Korvaushoito on kunnan tehtävä ja sitä ohjaa [päihdehuoltolaki \(41/1986\)](#). Lain mukaan kunnan tehtävänä on järjestää päihdeongelmaisen ja hänen omaistensa riittävä ja asiallinen hoito. Hoidon tulee perustua hoitosuunnitelmaan, jossa määritellään hoidon tavoitteet, lääketieteellinen ja psykososiaalinen, kuntoutus ja seuranta. Korvaushoitolääkkeen antamista toteuttaa Pemi:n sairaanhoitaja ja päivystyksen sairaanhoitaja yhdessä arkipäivisin. Viikonloppuisin ja pyhäpäivisin siitä vastaa päivystyksen sairaanhoitajat. Paikalla on myös turvapalveluiden vartija.

Korvaushoito on opioidiriippuvaisen hoitoa, jossa käytetään apuna buprenorfiinia tai metadonia sisältäviä lääkevalmisteita. Hoidon tavoitteena on joko kuntouttaminen ja päihdeettömyys tai haittojen vähentäminen ja potilaan elämänlaadun parantaminen. Korvaushoitoa ohjaa STM:n asetus 1.1 , Sosiaali- ja terveysministeriön asetus opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta eräillä lääkkeillä sekä STM:n päätöksen mukaisesti säädetään 17 päivänä tammikuuta 1986 annetun [päihdehuoltolain \(41/1986\) 28 §:n 2](#) momentin, sellaisena kuin se on laissa 280/2002, sekä [terveydenhuollon ammattihenkilöistä](#), 28 päivänä kesäkuuta 1994 annetun lain 22 §:n 3 momentin nojalla, sellaisena kuin niistä on edellinen laissa 280/2002.

Korvaushoidossa sovelletaan [asetusta buprenorfiinia tai metadonia sisältävien lääkevalmisteiden käyttämiseen opioidiriippuvaisten vieroituksessa ja korvaushoidossa](#). Asetusta ei kuitenkaan sovelleta buprenorfiinia tai metadonia sisältävien lääkevalmisteiden käyttämiseen tukihoitona opioidiriippuvaisen somaattisen sairauden aikana tilanteessa, jossa vieroitusoireet pahentavat potilaan kliinistä tilannetta tai vaikeuttavat hänen hoitoaan.

Tässä asetuksessa tarkoitettuun hoitoon sovelletaan lisäksi [päihdehuoltolakia \(41/1986\)](#), [potilaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia \(785/1992\)](#), [kansanterveyslain \(66/1972\) 14 ja 15 b §:ää](#) sekä [erikoissairaanhoitolain \(1062/1989\) 3 ja 31 §:ää](#). Tässä asetuksessa tarkoitettujen lääkkeiden käsittelyssä, hävittämisessä, kirjanpidossa ja ilmoittamisessa on noudatettava, mitä huumausaineita ja huumausaineen valmistuksessa käytettäviä aineita koskevasta kirjanpito- ja tietojenanto-velvollisuudesta sekä huumausaineiden käsittelystä ja hävittämisestä annetussa sosiaali- ja terveysministeriön päätöksessä (1708/1993) säädetään.

6.2 Työllisyydenhoitoyksikkö

Kemijärven kaupungin työllisyydenhoitoyksikkö on toiminut vuodesta 2014 alkaen, ennen sitä toimintatapaa luotiin POLKU- hankkeella vuodesta 2012. Työllisyysyksikkö on keskittänyt toimintansa hyvinvointikeskus Lapponian tiloihin, tarjoten työttömille asiakkaille terveys- kuntoutus- sosiaali- ja työllisyyspalvelut yhden luukun periaatteella.

Tarjoamme kaikille työttömille asiakkaille laaja-alaisen terveystarkastuksen, seurannan ja kuntoutukseen/hoitoon ohjauksen sekä sosiaalisen tilanteen kartoituksen. Työllisyydenhoitoyksikköön on muodostettu moniammatillinen tiimi ja sen ympärille yhteispalveluverkosto, työttömien asiakkaiden eduksi. Työllisyydenhoitoyksikkö henkilökuntaan kuuluvat kuntoutussairaanhoitaja, sosiaalityöntekijä, kuntoutuslääkäri sekä työkykykoordinaattori, työnsuunnittelija sekä toimistotyöntekijä.

6.3 Aikuisten psykososiaalisten palveluiden asumis- ja avopalvelut

6.3.1 Mielenterveyskuntoutujien asuminen/ Kuntoutusyksikkö Karpalo

Kuntoutusyksikkö Karpalo on Kemijärven kaupungin ylläpitämä palvelu- ja tukiasumista mielen-terveyskuntoutujille tuottava päihtetön yksikkö. Karpalon toiminta tapahtuu kerrostalossa Pekankatu 2. Samoissa tiloissa toimii Kemijärven kaupungin mielen-terveysavokuntoutus.

Karpalossa tukiasuntoja on 22 ja lisäksi on yksi asunto varattuna tilapäisasumiseen. Tilapäisasuminen on tarkoitettu henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa. Sairaalasta paluukin voi tarvittaessa tapahtua tukiasunnon kautta takaisin omaan asuntoon. Nykyisin kuntoutusyksikön asukkaat ovat iältään 53-83 –vuotiaita ja monisairaita. Karpalon asukkaiden keski-ikä on 62,7 vuotta. Toiminta- ajatuksena on, että asukkaat osallistuvat kykyjensä mukaan ohjauksessa erilaisiin toimintoihin ja askareisiin. Toiminnat koostuvat pääasiassa arjen askareista. Asukkaita tuetaan selviytymään mahdollisimman itsenäisesti ja omatoimisesti palvelu- ja tukiasumisen kaltaisessa asumismuodossa.

Asumispalveluja toteutettaessa henkilön yksityisyyttä ja osallistumisoikeutta tulee kunnioittaa. Lisäksi on huolehdittava siitä, että henkilö saa tarvitsemansa kuntoutus- ja terveydenhuollon palvelut. Hoito – ja ohjaustyö on asukaslähtöistä ja yksilöllistä, huomioidaan asukkaan yksilölliset tarpeet ja oikeudet. Kuntoutus- ja palvelusuunnitelmat ohjaavat työtä ja auttavat asukkaita sitoutumaan omaan hoitoon ja kuntoutukseen. Jokaisella asukkaalla on omahoitaja, joka huolehtii asukkaan henkilökohtaisista tarpeista. Työ tehdään pääsääntöisesti kahdessa vuorossa aamu- ja iltavuorossa, jonka lisäksi on yövalvonta.

Lähitulevaisuuden tavoitteena on, että nykyiset asukkaat saisivat asua mahdollisen pitkään kotona. Vuodehoitoa vaativia ei voida kuitenkaan hoitaa tilojen rajallisuuden ja paloturvallisuuden vuoksi. Asukkaiden ikääntyessä ovat sairaanhoito- ja perushoito lisääntynyt oleellisesti. Tulevaisuuden visiona on toteuttaa saattohoitokoulutus Karpalon henkilökunnalle ja sitä kautta tehdä saattohoito-ohjeistus Karpaloon. Tulevina vuosina pitää harkita kuntoutusyksikön toiminta-ajatuksen muuttamista kevyesti tuetusta asumisesta - tehostetuksi palveluasumiseksi.

6.3.2 Mielensterveys- ja päihdeavokuntoutus

Mielensterveys- ja päihdetyön avokuntoutus tuottaa kuntalaisille, varhaisen puuttumisen palvelumuotoja sekä ylläpitää mielensterveys- ja päihdekuntoutujien arjessa selviytymistä. Pääasiallinen toimintamuotomme on kotikuntoutus, jonka tarkoituksena on mahdollistaa asiakkaan selviytyminen kotona mielekkäästi ja turvallisesti. Toiminnan tavoitteena on antaa asiakkaalle työkaluja arkeen ja itsehoitoon. Avokuntoutuksessa vaihtoehtoisena kuntoutusmuotona asiakas voi valita luontolähtöisen ja eläinavusteisen kuntoutusmenetelmän perinteisen kuntoutuksen rinnalle.

Palvelumuotojamme ovat:

- Kotikäynnit ja kotikuntoutus asiakkaan yksilöllisen kuntoutustarpeen mukaisesti
- Tukipalvelusopimuksen mukaiset kotikäynnit -> työparina asumispalveluohjaajan kanssa tarpeen mukaan.
- Toiminnalliset avoimet ryhmät kaksi kertaa viikossa yhteistyössä Kuntoutusyksikkö Karpalon kanssa.
- Liikuntaryhmät kaksi kertaa viikossa yhteistyössä uimahalli Poukaman kanssa.
- Luonnosta voimaa pienryhmä (neljä ryhmää vuodessa ryhmän kesto on 10 kertaa, 2-5 osallistujaa/ryhmä).
- Mielekäs ruokaryhmä; pienryhmä (5 kertaa max. 2-4hlöä/ryhmä)
- Akupunktioryhmä
- Asumispalveluohjaajan palvelut

Avokuntoutus tapahtuu pääsääntöisesti asiakkaiden kotona. Toiminnalliset ryhmät järjestetään Pekankatu 2:ssa. Ryhmätoiminnoissa on mm. retkiä, askartelua, liikuntaa, leivontaa, luontotoimintaa, eläinavusteisuutta. Toimintojen suunnittelu tapahtuu yhteistyössä ryhmäläisten kanssa. Ryhmätoiminnot toteutetaan suunnitellusti ja etukäteen ilmoittaen.

6.3.2.1 Mielenterveys- ja päihdetyön tulevaisuuden visiot ja haasteet

Tulevaisuuden visiona on tukea asukkaiden mielenterveyttä ja hyvinvointia eri keinoin. Tämä tulisi ottaa huomioon kaupunki- ja kuntapolitiikassa mielenterveyttä tukevalla toiminnalla. Tulevaisuudessa kannattaa panostaa asukkaiden fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen elinympäristön kehittämiseen sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistamiseen yhdessä eri asiantuntijoiden kanssa. Tukevalla päihde- ja mielenterveysperuspalveluilla pyritään turvaamaan asukkaiden perustarpeet.

Tulevaisuudessa katse pitää suunnata ennaltaehkäisevään toimintaan päihde- ja mielenterveys-työssä. Asukkaiden tukitoimet pitää aloittaa jo lapsesta, sekä varmistaa tuen mahdollisuus koko ihmiselämän ajan. Ennaltaehkäisevällä toiminnalla pyritään vahvistamaan asukkaiden mielenterveyden tukitekiäjiä ja voimavaroja. Lisäksi pyrimme ennaltaehkäisevällä toiminnalla lieventämään ja jopa poistamaan asukkaiden riskitekijöitä.

Haasteena tulevina vuosina on ns. uudet asiakasryhmät: ”peräkammarin tytöt ja pojat” sekä moniongelmaiset syrjäytyneet nuoret, joilla voi olla sekä päihde- ja mielenterveysongelma. Tulevaisuuden visiona on tehostaa moniammatillista verkostotyötä tiivistämällä yhteistyötä ja luomalla yhteinen asiakkuus eri toimijoiden välillä. Tarkoituksena on pitää yhteisiä palavereita ja tapaamisia, joissa läsnä olisi avoin ja kunnioittava ilmapiiri. Lisäksi jakaa eri asiantuntijoiden ammattitaito työyhteisön ja varsinkin asiakkaan hyödyksi. Tarkoituksena on huomioida asiakkuudet jo varhaisessa vaiheessa mm. kotihoidon, sosiaalitoimen ja työllisyydenhoitoyksikön kanssa. Voimavara- valmennus otetaan osaksi päihde- ja mielenterveystyötä.

Tehostetaan asiakkuuksien palveluntarpeen arvioimista aikaisempaa enemmän Varsitien ja Karpalon tilapäisasuntojen käytössä. Lisäksi on tarkoitus kartoittaa eri työryhmissä mahdollisia uusia kevyesti tuettuja asuntoja sekä niihin tarvittavia palveluja ja resursseja. Nykyisin ei ole esimerkiksi päihdeettömyyttä tukevia asuntoja kuin Kuntoutusyksikkö Karpalossa, jotka on suunnattu vain mielenterveyskuntoutujille, ei päihdeongelmallisille.

6.3.3 Varsitupa, terveysneuvonta ja tukiasuminen

6.3.3.1 Varsitupa

Varsituvan toiminta perustuu luottamukselliseen, asiakaslähtöiseen ja kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen. Palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia. Päihdeiden käyttö ei ole este palvelun saamiselle, mutta asiakkaan tulee olla toimintakykyinen. Varsituvalla ja sen lähiympäristössä väkivallan käyttö on ehdottomasti kielletty eikä tiloissa saa käyttää päihteitä.

Varsitupa on matalan kynnyksen kohtaamispaikka päihteiden käyttäjille ja heidän läheisilleen. Varsitupa tarjoaa asiakkailleen kohtaamispaikan, jossa käytössä on päivän lehti, televisio, radio, puhelin, tietokone ja mahdollisuus saada asiointiapua. Varsituvalla on käytössä peseytymistilat, pyykinpesu mahdollisuus ja tarvittaessa puhdas vaatetus. Varsitupa on auki tiistaista torstaihin klo 10-12. Lisäksi keskiviikkoisin ja maanantaisin toimii liikuntaryhmä klo 14-14.30 sekä vertaisryhmä torstaisin klo 10-11. Perjantaisin on klo 11 yhteisökokous, jossa suunnitellaan tulevan viikon toimintaa sekä varataan yksilöajat seuraavalle viikolle

6.3.3.2 Terveysneuvonta

Terveysneuvontapisteiden päämääränä on tavoittaa huumeita pistämällä käyttävät henkilöt, seuloa tartuntatauteja, neuvoa vähäriskisimpiin tapoihin käyttää huumeita sekä ohjata terveydenhuollon palveluihin. **Toimintaa ohjaavana lähtökohtana on tartuntatautien torjunta**, joka erottaa terveysneuvontapisteet muista huumeidenkäyttäjille suunnatuista matalan kynnyksen palveluista.

Joihinkin toimipisteisiin on yhdistetty mahdollisuus sosiaalineuvontaan, jolloin asiakkaita tuetaan arkielämään liittyvissä asioissa sekä ohjataan tarvittavien sosiaalitukien ja -palvelujen piiriin. Kemijärvellä ei sosiaalineuvontaa ole järjestetty terveysneuvonnan yhteyteen, mutta työntekijät tarvittaessa varaavat ajan sosiaalityöntekijälle, jos tarvetta siihen on ilmaantunut.

Terveysneuvontapisteissä voi asioida **nimettömänä ja ilman ajanvarausta**. Palveluja saadakseen ei tarvitse olla päihteetön tai edes tavoitella käytön lopettamista. Palvelut ovat maksuttomia. Pisteiden palvelut vaihtelevat alueellisesti. Tyypillisesti palvelut sisältävät:

- neulojen, ruiskujen, klikkikuppien ja filttareiden vaihtoa ja jakelua
- kondomien ja liukuvoiteiden jakelua
- C-hepatiitin, hiv:n ja sukupuolitautilien testausta
- mahdollisuuden A- ja B-hepatiittirokotuksiin
- terveysneuvontaa ja palveluohjausta

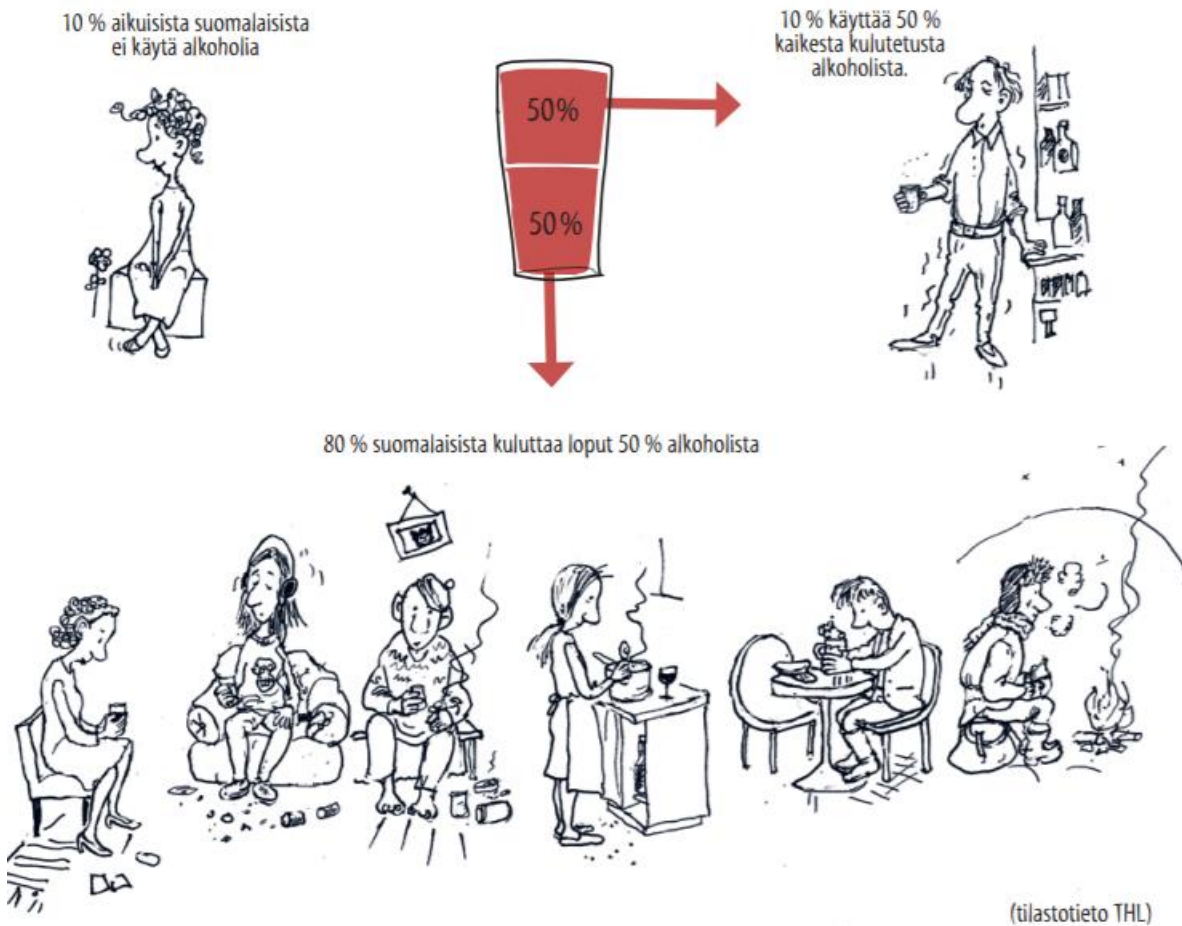
Terveysneuvonta tarjoaa pistohuumeita käyttäville mahdollisuuden kontaktin ottoon sosiaali- ja terveyshuollon palveluihin. Pisteessä on paikalla päihdetyöntekijä, sairaanhoitaja ja tarvittaessa muita asiantuntijoita. Terveysneuvontapisteissä annetaan huumeidenkäyttöön liittyvää terveystietoa ja -hoitoa sekä tietoa tartuntataudeista. Lisäksi sairaanhoitaja tai terveydenhoitaja voi laittaa laboratoriokokeisiin läheteitä hyvinvointikeskus Lapponian laboratorioon ja samalla voidaan tarkastaa rokotusasiat kuntoon.

Puhtaita välineitä saa tilalle yhtä paljon kuin palauttaa. Jos palautettavaa ei ole, puhtaita välineitä saa viikon tarpeen verran. Terveysneuvonta on nyt avoinna maanantaisin iltapäivällä

6.3.3.4 Varsitien ja Asematie 57 tukiasunnot

Varsitiellä on 14 kevyesti tuettua päihdeasuntoa, joista yksi toimii tilapäisasuntona ja yksi valmiiksi kalustettu asunto. Asunnon saamisen edellytyksenä on tukiasumissopimuksen allekirjoittaminen ja sen noudattaminen. Asukasvalinnat tehdään MP-SAS:ssa. Asiakkaan tukena toimii tiivis verkostoyhteistyö mukana mm. sosiaalitoimi, Kemijärven Vuokratilat ja Pemi. Tukiasumissopimukseen kuuluu tiettyjä ehtoja: talon sääntöjen noudattaminen sekä tukisopimukseen kuuluvat ehdot. Tällä mahdollistetaan myös asukkaille avokuntoutuksen tuottamat palvelut.

Asematien asunnot on suunnattu vaikeasti päihdeongelmallisille asiakkaille. Talossa on kolme pientä asuntoa, yhteiset peseytymistilat ja wc. Asematien asuntoihin pätee samat säännöt kuin Varsitien asuntoihin.

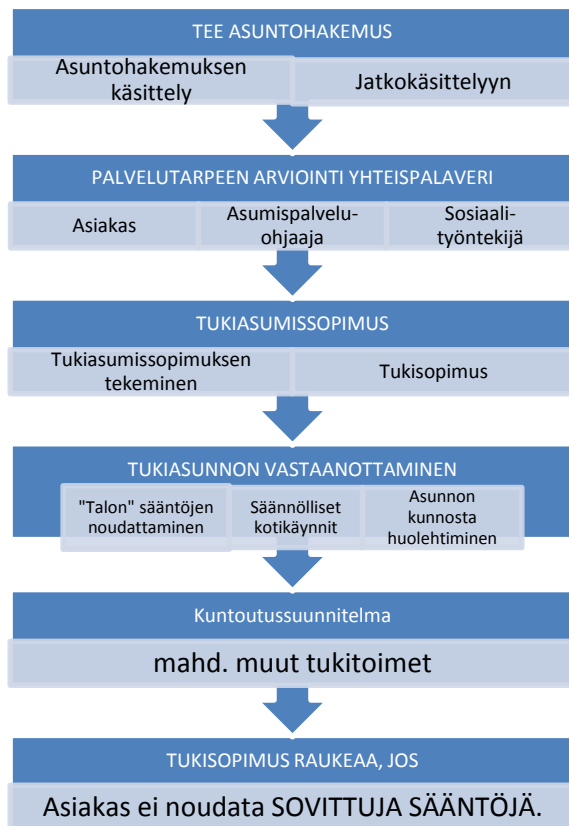


"Emme olleet toisillemme työntekijöitä ja asiakkaita, vaan ihmisiä"

6.3.3.5 Kaupunki mahdollistaa tukiasumisen

Tukiasumispalvelu on tarkoitettu päihde-, mielenterveys- ja kriisiasiakkaille. Yhteyshenkilönä toimii Aikuisten psykososiaalisten palveluiden osastonhoitaja ja/tai asumispalveluohjaaja. Asumispalveluohjaaja tarvittaessa auttaa tukiasunnon hakemisessa ja saamisessa.

TUKIASUMISASUNNON HAKUMENETTELY:



Tukiasuminen mahdollista tilapäisasunnoissa

Tilapäisasuntojen asiakkaille tehdään aina myös tukiasumissopimus. Asunnon tarve määritellään aina yksilöllisesti, mutta max. vuokra-aika on yksi kuukausi. Asiakkaalle tehdään aina palvelutarpeen arviointi (Asiakas, sosiaalityöntekijä ja asumispalveluohjaaja).

7. AIKUIS- JA PERHESOSIAALITYÖ

Aikuis- ja perhesosiaalityön tavoitteena on tukea asiakkaiden sosiaalista hyvinvointia, toimintakykyä ja omatoimista suoriutumista. Sosiaalihuollossa asiakkaan tilannetta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti ja palvelutarpeen arvioinnissa otetaan asiakkaan kanssa puheeksi päihteisiin sekä mielenterveyteen liittyviä asioita. Tarvittaessa yhdessä asiakkaan kanssa hakeudutaan päihde- ja mielenterveyspalveluihin. Asiakkaan palveluja suunnitellaan moniammatillisessa yhteistyössä muun palveluverkoston kanssa. Aikuis- ja perhesosiaalityön palveluiden avulla asiakkaita pyritään auttamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Aikuissosiaalityössä vahvistetaan asiakkaiden voimavaroja ja tuetaan yksilöiden omaehtoista toimintaa ja selviytymistä. Tarvittaessa taloudellisissa vaikeuksissa tuetaan talous- ja velkaneuvonnalla sekä täydentävällä ja ehkäisevällä toimeentulotuella. Lisäksi annetaan sosiaaliturvaetuuksiin ja sosiaalipalveluihin liittyvä ohjausta ja neuvontaa, aktivoidaan työelämään, koulutukseen tai työkyvyn arviointiin. Aikuissosiaalityö voi tukea ja auttaa asumiseen liittyvissä ongelmissa ja etsiä yhdessä asiakkaan kanssa ratkaisuja arjen ongelmiin.

Muita aikuis- ja perhesosiaalityön palveluja ovat välitystili, asunnon välivuokraus ja sosiaalinen luotto. Välitystili on tarkoitettu henkilöille, joilla on vaikeuksia hallita omaa rahankäyttöään ja siinä asiakkaan rahaliikenne siirtyy sosiaalihuollon työntekijän hoidettavaksi. Välitystilin aloittamiseksi tarvitaan asiakkaan oma suostumus ja sosiaalityöntekijän kirjallinen myöntävä päätös. Välivuokrauksessa Kemijärven kaupunki vuokraa asunnon Kemijärven vuokrataloilta ja jälleenvuokraa sen edelleen asiakkaalle, jolla ei olisi mahdollista saada asuntoa suoraan sitä itse vuokraamalla esimerkiksi luottotietojen puuttumisen vuoksi. Sosiaalinen luotto on tarkoitettu niille pienituloisille ja vähävaraisille, joilla ei ole mahdollisuuksia saada muuta luottoa kohtuullisilla ehdoilla mm. luottohäiriömerkinnän vuoksi. Sosiaalisen luoton avulla ehkäistään taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistetään itsenäistä suoriutumista.

Mikäli asiakkaan palveluntarpeenarvioinnissa katsotaan työkyvyn selvittäminen oikea-aikaiseksi, voi sosiaalityöntekijä ohjata asiakkaan aktivointisuunnitelman kautta kuntouttavaan työtoimintaan tai sosiaaliseen kuntoutukseen. Kuntouttavan työtoiminnan sekä sosiaalisen kuntoutuksen tavoite on jokaisella asiakkaalla yksilöllinen. Päihde- ja mielenterveysasiakkailla tavoitteena voi olla esimerkiksi päihteettömyyden tukeminen ja sosiaalisen kanssakäymisen tukeminen. Työkyvyn selvittäminen ja tukeminen on osa aikuissosiaalityötä, jota tehdään yhdessä kuntoutuslääkärin ja kuntoutussairaanhoitajan kanssa työllisyysyksikössä.

Perhesosiaalityön tavoitteena on tukea lasten ja nuorten hyvinvointia ja vanhempia heidän kasvatustehtävässään sosiaalityön keinoin. Perhesosiaalityöhön kuuluvat lapsiperheiden kanssa tehtävä sosiaalityö, lastensuojelu, lastenvalvojan palvelut ja lapsiperheiden kotipalvelu.

8. KOULUT

8.1 Mielenterveyden edistäminen kouluissa

Kouluyhteisössä oppilaiden ja opiskelijoiden mielenterveyden edistäminen on osa yhteisöllistä ja yksilöllistä oppilas- ja opiskeluhuoltoa.

Yhteisöllisellä oppilashuollolla tarkoitetaan toimia, joilla koko kouluyhteisössä edistetään oppilaiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä oppimisympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllisen opiskeluhuollon edistäminen kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville osana heidän päivittäistä toimintaansa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 4§).

Kouluyhteisössä oppilaiden mielen hyvinvointia tuetaan muun muassa osana opetusta terveystietoa, uskontoa ja lukiossa psykologiaa. Kouluissa järjestetään tapahtumia, teemaviikkoja ja muuta virkistävää toimintaa, jotka tukevat oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lisäksi perusopetuksessa järjestetään Friends- ja ART-ryhmiä luokkien tarpeiden mukaisesti. Mielen hyvinvointia tuetaan myös KiVa-tunneilla.

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutos / luku 5.4.3)

Kemijärven kaupungissa perusopetus- ja lukiokoulutuspalveluiden sekä Lapin ammattiopiston Kemijärven toimipisteen koulupsykologin palvelut järjestää Perhe- ja mielenterveysklinikka. Lasten ja nuorten psykologipalveluihin kuuluvat mielenterveyspalvelut (asiakkaana koko perhe), tutkimukset oppimisen haasteiden ja kehityksen arvioinnissa sekä tuki vanhemmille kasvatuskysymyksissä ja vanhemmuudessa.

Kuraattorilla on viikoittaiset päivystysajat kouluilla, jolloin kuraattoripalveluita saa ilman ajanvarausta. Muutoin palvelut ovat saatavilla ajanvarauksella. Mikäli oppilas haluaa käyttää vastuukuraattorin (sosiaalityöntekijä) palveluja, ne järjestetään Kemijärven kaupungin sosiaalipalveluiden kautta. Oppilashuollon kuraattori on oppilaalle kuuntelija, tukija ja ohjaaja oppilasta koskevissa ongelmatilanteissa. Oppilaan vanhemmille hän toimii tukena kasvatuskysymyksissä ja yhteistyökumppanina kouluasioita selvitettäessä. Kuraattori toimii myös yhteistyössä oppilaan, hänen huoltajiensa, oppilasryhmien, opettajien, oppilashuollon asiantuntijoiden sekä muiden viranomaisten kanssa.

Kouluterveydenhuolto on tarkoitettu peruskoululaisille ja heidän perheilleen. Se on lakisääteistä ja maksutonta perusterveydenhuollon ehkäisevää palvelua, jota on saatavilla pääsääntöisesti koulupäivien aikana koululta. Kouluterveydenhuoltoon kuuluu oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen, oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen sekä pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen, kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta, suun terveydenhuolto ja oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset (Terveydenhuoltolaki 1326/2010 16 §)

Kouluterveydenhoitaja ja kuraattori tapaavat työssään erilaisissa elämäntilanteissa olevia oppilaita. He voivat käydä oppilaiden kanssa tukea antavia keskusteluita. Oppilas, jolla on mielenterveyspulmia, ohjataan Perhe- ja Mielenterveysklinikka palveluiden piiriin. Kun kyseessä on alakäikäinen oppilas, tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa.



8.2 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Tupakkatuotteiden ja päihteiden hallussapito on kielletty alle 18-vuotialta. Tupakkatuotteella tarkoitetaan tupakasta kokonaan tai osittain valmistettuja, poltettavaksi, sieraimiin vedettäväksi, imeskeltäväksi tai pureskeltavaksi tarkoitettuja tuotteita, riippumatta siitä, onko tupakka geneettisesti muunneltua vai ei. Hallussapito- ja käyttökielto on kirjattu koulun järjestyssääntöihin. Koulun järjestyssäännöistä tiedotetaan oppilaita ja heidän huoltajiaan lukuvuoden alussa jaettavassa koulutiedotteessa. Tupakkatuotteiden ja päihteiden hallussapitoon ja käyttöön kouluajaksi puututaan koulun rangaistuskäytäntöjen mukaan sekä oppilashuollollisin toimenpitein. Toistuvasta tupakointikieltojen rikkomisesta on lisäksi perusteltua ilmoittaa tupakkalakia valvovalle kunnan viranomaiselle tai viime kädessä poliisille. (Valviran ohje, Dnro 9223/06.10.06.00/2014)

Tupakkatuotteiden käyttö on kielletty perusopetusta antavien oppilaitosten sisätiloissa sekä käytössä olevilla ulkoalueilla. (Tupakkalaki 698/2010 12 §). Tupakointikielto koskee oppilaita ja koulun henkilökuntaa siinä missä täysin ulkopuolisia henkilöitäkin (Valviran ohje, Dnro 9223/06.10.06.00/2014). Koulutuksen järjestäjä asettaa näkyville tupakointikieltoa osoittavat opasteet koulun alueelle. Opasteet ovat ohjeena myös koulujen iltaikäikäille sekä muille koulussa asioiville. Koulun rehtori ja opettajat ovat velvollisia puuttumaan koulun alueella tupakoimiseen.

Perusopetuslain 36 d §:n nojalla rehtorille tai koulun opettajalle on annettu oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta tupakkatuote tai sellainen esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta ja oppimista. Näin ollen opettajan on mahdollista ottaa oppituntien ajaksi haltuun esimerkiksi sähkösavuke, mikäli oppilas häiritsee opetusta ja oppimista. (Valviran ohje, Dnro 9223/06.10.06.00/2014).

Mikäli oppilas vastustaa tupakkatuotteiden haltuun ottamista, rehtorilla ja opettajalla on säännösten mukaan oikeus käyttää esineen tai aineen haltuun ottamiseksi sellaisia välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan tai oppilaan ikä, tilanteen uhkavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Voimankäyttövälineitä ei kuitenkaan saa käyttää. (Valviran ohje, Dnro 9223/06.10.06.00/2014).

Koulun tavoitteena on päihteettömyyden ja terveiden elämäntapojen tukeminen, hyvien mallien antaminen elämään ja asiallinen tiedottaminen päihteiden käytön vakavuudesta. Tavoitteita ovat myös päihteiden käytön aloittamisen lykkääminen ja valmiudet torjua päihteet kokonaan. Osaa sanoa ei! - teemoja käsitellään oppilaiden kanssa tunneilla (terveystieto) ja erilaisilla vierailijaluennoilla.

Uskalla sanoa ei –leirit järjestetään 7.luokille syyslukukauden alussa yhteistyössä nuorisopalveluiden kanssa. Tavoitteena leirillä on tutustuminen toisiin oppilaisiin, luokanvalvojaan, tukioppilaisiin sekä muihin paikalla oleviin toimijoihin. Leirielämysten lisäksi taustalla on terveiden, päihteistä vapaiden elämäntapojen edistäminen ja sosiaalisten taitojen kehittäminen sekä yhteishengen luominen toiminnallisten tehtävien avulla.



kuva: Pertti Virta

9. NUORISOTYÖ

Kemijärven nuorisotyö tekee nuorten kanssa ennaltaehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyötä:

- Mielekkään päihteettömän toiminnan järjestäminen nuorten vapaa-aikana nuorisotilatoiminnan ja tapahtumien avulla
- Verkostotyönä Uskalla sanoa ei-leirit, joissa päihteettömyys on korostettuna
- Päihdevalistustilaisuuksien koordinointi
- Koululuokkien ryhmäyttäminen eli me-hengen luominen nuorisotyön menetelmien avulla
- Nuorten osallistaminen toimintaan

9.1 Etsivä nuorisotyö

Etsivän nuorisotyön kohderyhmä on 13 – 29 -vuotiaat nuoret, jotka haluavat rakentaa omaa polkuaan eteenpäin päästäkseen. Etsivä nuorisotyö perustuu aina vapaaehtoisuuteen, luottamukselliseen suhteeseen ja nuoren itsensä asettamiin tavoitteisiin, joiden saavuttamisen myötä nuoren elämänhallinta paranee. Etsivä nuorisotyö eroaa siinä, muusta nuorisotyöstä, että etsivän työn luonteeseen ei kuulu kontrollivelvoitteita: asiakasta ei voida pakottaa eikä käytössä ole sanktiojärjestelmiä.

TOIMINTA:

- Mielekkään päihteettömän toiminnan järjestäminen (työkokeilut, palvelut, nuorisokahvila)
- Luottamuksellinen rinnalla kulkeminen
- Ohjaaminen palveluiden piiriin (verkosto)
- Koululuokkien ryhmäyttäminen eli me-hengen luominen nuorisotyön menetelmien avulla
- Verkostotyönä Uskalla sanoa ei-leirit, joissa päihteettömyys on korostettuna.

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivässä nuorisotyössä käsitellään tuen tarpeessa olevan nuoren henkilötietoja. Nuorta koskevat tiedot muodostavat asiakasrekisterin.

Etsivä nuorisotyöhön sovelletaan ohjetta, joka on päivitetty uuden nuorisolain (1285/2016) mukaiseksi (Kevät 2017) sekä seuraavia lakeja : Osa uuden nuorisolain etsivän nuorisotyön säännöksistä vastaa edellisen nuorisolain säännöksiä. Kun ohjeessa viitataan edellisen nuorisolain esitöihin (HE 1/2010), Nuorisolain 12 §:ssä todetaan, että kunta vastaa henkilötietojen käsittelystä etsivässä nuorisotyössä rekisterinpitäjänä. Rekisterinpitäjä on määritelty henkilötietolain 3 §:n 4 kohdassa, Luovutusvelvollisuudesta säädetään nuorisolain 11 §:ssä ja Palveluskelpoisuudesta säädetään asevelvollisuuslain 9 §:ssä ja siviilipalveluslain 23 §:ssä sekä Time Out! Aikalisä! –toimintamallista (<https://www.thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/keinoja-mielenterveyden-edistamiseen/time-out-aikalisa-elama-raiteilleen>.)



10. HOIVA- JA HOITOTYÖ

10.1 Hyvinvointikeskus Lapponia

Kemijärven hyvinvointikeskus Lapponia päivystys ja perusterveydenhuolto vastaa omalta osaltaan päihde- ja mielenterveyskuntoutujien hoitoa. [Kansanterveyslain \(66/1972\)](#) ja [erikoissairaanhoidolain \(1062/1989\)](#) mukaan, kunnan on järjestettävä perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoido. Laki edellyttää, että jokaisella Suomen kansalaisella on oikeus päästä hänen terveydentilansa edellyttämään hoitoon terveydenhuollon voimavarojen rajoissa. Tämä tarkoittaa, että potilaalla ei ole rajatonta oikeutta saada mitä tahansa haluamaansa hoitoa, vaan terveydenhuollon ammattilainen tekee hoidontarpeen arvioinnin.

11.1.1 Päivystys ja akuuttiosasto

Hyvinvointikeskus Lapponian päivystyspoliklinikalla hoidetaan potilaita, joiden sairaus tai vamma vaatii välitöntä, kiireellistä hoitoa. Kiireellinen sairaanhoito, mukaan lukien kiireellinen suun terveydenhuolto, mielenterveyshoito, päihdehoito ja psykososiaalinen tuki on annettava sitä tarvitsevalle potilaalle hänen asuinpaikastaan riippumatta. Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan äkillisen sairastumisen, vamman, pitkäaikaissairauden vaikeutumisen tai toimintakyvyn alenemisen edellyttämää välitöntä arviota ja hoitoa, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai vamman vaikeutumista. Lisäksi hyvinvointikeskus Lapponian päivystyspoliklinikalla hoidetaan myös niin sanottuja ei-kiireellisiä potilaita.

Hyvinvointikeskus Lapponiassa hoidetaan Perhe- ja mielenterveysklinikan kanssa yhteistyössä korvaushoitoasiakkaat. Korvaushoitoon osallistuu aina kaksi sairaanhoitajaa, jotka vastaavat lääkkeen annosta ja asiakkaan tilanearviosta yhdessä päivystävän lääkärin kanssa.

Kunnan on järjestettävä alueensa asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi tarpeellinen mielenterveystyö. Kemijärvellä arkisin mielenterveyspalveluita tarvitsevat ohjataan Perhe- ja mielenterveysklinikalle (Pemi) ja iltaisin sekä viikonloppuisin akuutisti mielenterveyspalveluita tarvitsevat ohjataan päivystykseen. ([Mielenterveyslaki \(1116/1990\)](#), [sosiaalihoitolaki \(30.12.2014/1303\)](#)). Arkisin päivystys ja terveystyö tekevät tiivistä yhteistyötä avopäihde- ja mielenterveyspuolen kanssa. Asiakkaiden somaattiset sairaudet ja niiden vuosikontrollit hoidetaan terveystyössä ja akuutit mielenterveysongelmat hoidetaan päivystyksessä.

Päihdehuoltolain ja sosiaalihoitolain mukaan kunnan on järjestettävä alueensa asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi tarpeellinen päihdetyö ([päihdehuoltolaki \(41/1986\)](#), [sosiaalihoitolaki \(30.12.2014/1303\)](#)). Hyvinvointikeskus Lapponiassa päihdekatkaisuun haluava henkilö

hakeutuu pääsääntöisesti päivystykseen. Päivystävä lääkäri tekee arvion joko avokatkaisusta tai osastokatkaisusta yhdessä potilaan kanssa. Osastokatkaisu toteutetaan akuuttiosastolla, sovitun ohjeistuksen mukaan. Osastolta ollaan yhteydessä Pemi:n sairaanhoitajaan, joka tekee mahdollisen jatkohoito suunnitelman.

Päivystyksessä toiminta on asiakaslähtöistä. Asiakas ottaa itse yhteyttä joko puhelimitse tai paikalle saapumalla. Yhteydenoton jälkeen tehdään hoidon tarpeen arviointi. Kiireelliseen hoitoon pääsee heti ja kiireettömään hoitoon joko lääkärin tai asiantuntijasairaanhoitajan vastaanotolle n. 1-3 viikon kuluessa. Henkilökuntaa työvuorossa on kaksi sairaanhoitajaa ja lääkäri. Arki-kin käytävissä on laboratorio-, röntgen ja fysioterapiapalvelut sekä röntgenpalvelut, joka on myös viikonloppuisin auki. Hyvinvointikeskus Lapponian päivystys on auki arkisin ja viikonloppuisin kello 8.00–21.00 välisenä aikana ja klo 21.00 jälkeen päivystys siirtyy LKS:ään.

Kunnan on järjestettävä toimintansa siten, että potilas voi saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteyden Terveyskeskukseen tai muuhun terveydenhuollon toimintayksikköön. Terveydenhuollon ammattihenkilön on tehtävä hoidon tarpeen arviointi viimeistään kolmantena arkipäivänä siitä, kun potilas otti yhteyden Terveyskeskukseen, jollei arviota ole voitu tehdä ensimmäisen yhteydenoton aikana. Terveyskeskuksen ajanvaraus on auki arkisin klo 8- 15.30. Terveyskeskukseen lääkärin tai hoitajan vastaanotolle ohjataan hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Terveyskeskuslääkäreitä on 8. Lisäksi asiakkailta on mahdollisuus käydä asiantuntijasairaanhoitajan, jalkahoitajan, diabetes-, astma-, valo-, reuma- ja sydänhoitajan vastaanotolla. Lisäksi arkisin on käytössä laboratoriopalvelut ja röntgenpalvelut.



10.1.2. Neuvola

Kunnan on järjestettävä alueensa raskaana olevien naisten, lasta odottavien perheiden sekä alle oppivelvollisuusikäisten lasten ja heidän perheidensä neuvolapalvelut. Neuvolapalveluihin kuuluu sikiön terveen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin sekä raskaana olevan ja synnyttäneen naisen terveyden määrääjain toteutettava ja yksilöllisen tarpeen mukainen seuranta ja edistäminen, lapsen terveen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen sekä säännöllinen seuranta. Neuvolapalveluihin kuuluvat myös vanhemmuuden ja perheen muun hyvinvoinnin tukeminen, lapsen kodin ja muun kasvu- ja kehitysympäristön sekä perheen elintapojen terveellisyyden edistäminen, lapsen ja perheen erityisen tuen ja tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä lapsen ja perheen tukeminen ja tarvittaessa tutkimuksiin tai hoitoon ohjaaminen. Neuvolassa ei hoideta sairauksia tai niiden jälkitarkastuksia. (Sosiaalihuoltolaki 24.3 § (Finlex), Terveystarkastuslaki 70.1 § (Finlex))

Hyvinvointikeskus Lapponiassa toimii perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvola. Neuvolan tuki ja palvelut on suunnattu koko perheelle. Perhe- ja äitiysneuvolassa on kaksi terveydenhoitajaa ja lastenneuvolassa kaksi terveydenhoitajaa. Perhesuunnitteluneuvolassa hoidetaan hedelmällisessä iässä olevan väestön ja pariskuntien raskauden ehkäisy, seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen sekä tarvittaessa lapsettomuustutkimusten käynnistäminen. Äitiysneuvolassa tavoitteena on turvata odottavan äidin, sikiön, vastasyntyneen ja perheenjäsenten paras mahdollinen terveys. Neuvolan tehtävänä on raskauden seuranta, raskauden tuomien häiriöiden seulonta, riskiraskauksien hoitoon ohjaaminen, valmentaminen synnytykseen ja vanhemmuuteen sekä parisuhteen tukeminen. Päihdehaittojen ehkäisy, puheeksi ottaminen ja hoitoon ohjaus sisältyvät äitiys- ja lastenneuvolan määrääkaisiin terveystarkastuksiin, kotikäynteihin ja perhevalmennukseen. (Terveystarkastuslaki, https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/aitiys_ja_lastenneuvola/paihde-tyo-neuvolassa)

Lastenneuvolan toiminnan tavoitteena on kokonaisvaltainen lapsen terveen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta sekä rokotustoiminta. Terveystarkastukset painottuvat ensimmäiseen ikävuoteen ja jatkuvat kouluikään saakka. Neuvolapalvelujen kautta odottava äiti, lapsi tai perhe voidaan tarvittaessa ohjata perusterveydenhuollon erityistyöntekijöille (esim. puhe-, fysio- tai toimintaterapeutille tai psykiatriselle sairaanhoitajalle), perheneuvolaan, sosiaalipalveluihin tai lähettää erikoissairaanhoidon. Valtaosa raskaana olevista naisista ja lapsiperheistä käyttää neuvolan palveluita, joten neuvola tavoittaa myös päihteitä käyttäviä vanhempia. Siksi on tärkeää, että neuvolan työntekijä ottaa asiakkaan päihteidenkäytön (alkoholi, huumeet ja tupakka) puheeksi, osaa kannustaa muutokseen ja tarvittaessa pystyy ohjaamaan asiakkaan jatkohoittoon. (https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/aitiys_ja_lastenneuvola/paihde-tyo-neuvolassa)

10.2 Kotihoito

Kotihoidon toiminta perustuu sosiaalihuoltolakiin (1301/2014) ja –asetukseen (607/1983), kansanterveyslakiin (kansanterveyslaki 66/1972), terveydenhuoltolakiin (1326/2010), lakiin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (ns. vanhuspalvelulaki 980/2012), lakiin sosiaalihuollon asiakkaan ja terveydenhuollon potilaan asemasta ja oikeuksista (812/2000 ja 1326/2010). Myös Sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Kuntaliiton vuonna 2013 antama laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi (Julkaisuja 2013:11) ohjaa kotihoitoa.

Palvelut kohdennetaan niille henkilöille, jotka tarvitsevat apua selviytyäkseen näistä tehtävistä. Lain mukaan kotipalveluun sisältyvinä tukipalveluina annetaan ateria- ja vaatehuoltopalveluja sekä sosiaalista kanssakäymistä edistäviä palveluja. Muita tukipalveluja järjestetään tarpeen mukaan esim. mt- ja päihdekuntoutuksen avopalvelut.

Kotihoito sisältää kotipalvelun ja kotisairaanhoidon. Asiakkailla voi olla joko kotipalvelu - tai kotisairaanhoidon apua tai molempia. Kotihoidon henkilöstöön kuuluu sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisia. Työskentely on moniammatillista yhteistyötä muiden sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa.

Valtakunnallinen tavoite on, että kotihoitopalvelut kohdentuvat erityisesti yli 75-vuotiaille ja enakoivat palvelut yli 65-vuotiaille. Kotihoidon palvelujen piiriin oikeuttavana tai rajaavana tekijänä ei kuitenkaan pidetä ikää. Kotona asumista tukevat palvelut toteutetaan tukemalla asiakkaiden hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä, itsenäistä suoriutumista ja osallisuutta. Ennakoivalla työllä ja varhaisella puuttumisella pyritään ehkäisemään erityisesti pitkäaikaishoidon tarvetta. Tavoitteena on, että asiakkaat voivat asua turvallisesti omissa kodeissaan mahdollisimman pitkään.

10.2.1 Kotihoitoon hakeutuminen ja asiakkuus

Kotihoidon palveluita tarvitseva henkilö voi tehdä kunnalle sosiaalipalveluita koskevan suullisen tai kirjallisen hakemuksen. Aloitteen palveluiden piiriin hakeutumisesta voi tehdä myös omainen tai läheinen. Pyyntö kotihoidon järjestämisestä voi tulla myös terveydenhuollon ammattihenkilöltä. Mikäli asiakkaalla ei ole lainkaan kotihoidon palveluita palvelutarpeen arvioinnin tekee palveluohjaaja yhdessä toisen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisen kanssa riippuen asiakkaan tilanteesta. Sairaalasta kotiutuvien palvelutarvetta arvioidaan kotiutustiimin hoitajien arvioinnilla.

Arviointi tehdään pääsääntöisesti asiakkaan kotona. Omaisen/läheisen mukanaolo arviointitilanteessa on tärkeää. Kotona arvioidaan kokonaisvaltaisesti asiakkaan selviytymistä, asiakkaan omia voimavaroja ja tuen tarvetta mm. havainnoimalla, haastatteleamalla ja erilaisilla toimintakyvyn mittareilla. Lisäksi kartoitetaan omaisten mahdollisuus osallistua asiakkaan hoivaan ja hoitoon.

Päätös palvelun myöntämisestä tai epäämisestä perustuu Kemijärven kaupungin kotihoidon myöntämisen kriteereihin. Päätöksessä huomioidaan aina asiakkaan kokonaistilanne. Erilaisten toimintakykymittareiden perusteella saadut arvot päätöksenteossa ovat ohjeellisia. Asiakkaan tarvitsemasta avusta laaditaan yhteistyössä asiakkaan ja omaisen kanssa palvelu – hoito- ja kuntoutussuunnitelma, jossa huomioidaan asiakkaan fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen tuki. Asiakkaan voimavarojen käyttöä tuetaan hoitajien toteuttamalla kuntouttavalla työotteella. Kotihoidon palveluiden käynnistyttyä asiakkaan kotona selviytymistä ja palvelutarvetta arvioidaan jatkuvasti ja tarvittaessa palveluita voidaan muuttaa.

Asiakkaiden kotona selviytymistä voidaan tukea mm. järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan avulla. Tukea kotona asumiseen voi saada myös osallistumalla ikäihmisten päivätoimintaan. Päivätoiminta tukee sosiaalista kanssakäymistä yhdessäolon ja yhdessä tekemisen keinoin. Joissakin tilanteissa lyhytaikainen jaksohoito voi olla myös tärkeä osa kotona asumisen tukemisessa. Asiakkaan turvallisuutta ja kotona selviytymistä voidaan tukea lisäksi erilaisten teknologisten järjestelmien avulla kuten mm. turvapuhelin, kulunvalvonta, kuvapuhelin ja erilaiset virikeohjelmaa tuottavat järjestelmät.

Omaishoitajuus on yksi vaihtoehto hoitaa kotona asuvaa omaista/läheistä, jossa omaishoitaja sitoutuu asiakkaan hoitoon ja huolenpitoon. Omaishoidontuki myönnetään hoitajalle asiakkaan hoidon sitovuuden perusteella Kemijärven kaupungin omaishoidontuen soveltamisohjeiden mukaisesti. Kotona selviytymistä ja hoitajan jaksamista voidaan tukea ympärivuorokautisen jaksoidon avulla. Omaishoitajille järjestetään myös valmennuspäiviä omaishoitajuuteen sekä tarjotaan mahdollisuutta omaishoitajien terveystarkastuksiin. Lisäksi tärkeä tuki on erilaiset omaishoitajien vertaistukiryhmät.

10.2.3 Tulevaisuuden haasteita kotihoidossa

Kemijärven väestöennuste vuodelle 2025 on 6706 asukasta, joista 22.8 % yli 75 -vuotiaita eli 1529 asukasta. Tavoitteena on, että entistä useampi asuisi omassa kodissaan ja sen vuoksi kotihoidon toiminnan kehittäminen on keskeisessä roolissa. Tavoitteena on myös tehostetun palveluasumisen vähentäminen ja uusien, kevyempien asumismuotojen kuten mm. perhehoidon kehittäminen ja omaishoitajuuden tukeminen.

Ikääntyvien asiakkaiden toimintakyky ja palvelutarve vaihtelee. Huomioitavaa on myös ikääntyvien ihmisten alkoholin ja lääkkeiden sekakäytön lisääntyminen. Tällä hetkellä noin 5 - 10 prosenttia eläkeläisistä

lukeutuu päihteiden riskikäyttäjiin, mutta suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle ongelman pelätään räjähtävän käsiin. Moni ikäihminen ei halua apua päihdeongelmaansa, koska elämällä ei koeta olevan väliä. Yksinäisyys, krooniset kiputilat ja toiminnalliset rajoitteet, kuten liikkumisongelmat ovat riskitekijöitä, jotka voivat ajaa vanhuksen päihteiden sekakäyttäjäksi. Masennukseen haetaan lohdutusta päihteistä, kipuja yritetään lieventää juomalla.



10.2.4 Haasteisiin vastaaminen kotihoidossa

Kotihoidossa asiakkaiden hoivassa ja hoidossa toteutetaan kuntouttavaa työtettä. Hallituksen kärkihanke Toimiva kotihoito Lappiin -hankkeessa yksi kehittämiskohde on kotikuntoutus. Kuntoutuksen avulla pyritään löytämään asiakkaan omat voimavarat ja tukemaan asiakasta niissä asioissa, joista hän ei itse selviä. Kemijärvelle ollaan luomassa omaa 3-portiasta kotikuntoutuksen mallia, joka pohjautuu Toimiva kotihoito kotikuntoutuksen malliin.

Ennaltaehkäisevä kotikuntoutus on tarkoitettu asiakkaille, jotka eivät vielä tarvitse kotihoitoa. Arvioinnin perusteella asiakkaat ohjataan omatoimiseen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn ylläpitämiseen mm. järjestöjen tai liikuntatoimen avulla. Asiakkaat voivat tarvittaessa siirtyä myös kotihoidon kuntouttavalle arviointijaksolle.

Kotihoidon kotikuntoutus kotihoidon piirissä olevien asiakkaille. Tavoitteena kokonaisvaltainen toimintakyvyn säilyminen asiakkaan omien voimavarojen hyödyntämisellä.

Tehostettu kotikuntoutus sairaalasta kotiutuville asiakkaille.

Eri kuntouttavien toimien lisäksi kaupungin eri verkostojen hyödyntäminen asiakkaan toimintakyvyn tukemisessa on ensiarvoisen tärkeää. Vaihtoehtoina voi olla mm. päihde- ja mielenterveysyksiköiden kanssa tehtävä yhteistyö yhteisten asiakkaiden hoivassa ja hoidossa. Päivätoiminta sosiaalisen, virikkeellisen ja osallistavan yhdessä tekeminen, jolloin tuetaan asiakkaan omassa kodissa asumista mahdollisimman pitkään. Verkostoissa on huomioitava myös Kolmas sektori ja erilaiset toiminnot eläkeläisjärjestöissä, vertaistukiryhmissä ja ystäväpalvelutoiminnassa

Asiakkaan toimintakyvyn ylläpitämisellä edellä mainitulla keinoilla voidaan ehkäistä mm. kaatumistapaturmia, ravitsemusongelmia, mielialan laskua, yksinäisyyttä ja mahdollisesti myös päihteiden liikkakäyttöä. Monilla ikääntyvillä on usein paljon lääkkeitä ja monia perussairauksia, jolloin myös mahdollisen päihteiden käytön haitat korostuvat entisestään.

Asiakkaan oman toimintakyvyn säilymisen kautta myös oman elämän hallinnan tunne säilyy, kun toiminnassa huomioidaan asiakaslähtöisyys ja asiakkaan oma osallistuminen päätöksenteossa



11. KOLMANNEN SEKTORIN TOIMIJAT YHTENÄ OSANA KEMIJÄRVEN KAUPUNGIN PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSSUUNNITELMAA

11.1 Toimintapäivät/A-kilta

Koillis- Lapin A- kilta ry ja Kemijärven kaupunki Toimintapäivät ylläpitävät osittain Stea:n (Sosiaali- ja terveysjärjestöjenavustuskeskus) tuella päihde- ja mielenterveyskuntoutujien ja heidän läheisten päivä- ja työtoimintakeskusta Toimintapäiviä. Toimintapäivät on matalankynnyksen paikka, joka tarjoaa yhteisöllisyyttä, vertaistukea ja apua arjesta selviytymiseen. Lähtökohtana on luoda arkinen jokapäiväiseen toimintaan soveltuva kuntoutuspolku, jossa yhdistyvät henkilön omat voimavarat ja vahvuudet sekä elämänhallinta, toimintakyky sekä työelämän osat toimivaksi kokonaisuudeksi.

Päivätoimintamme antaa mahdollisuuden työ- ja viriketoimintaan. Toimintapäiville voi myös työllistyä erilaisin tukitoimenpitein: työkokeilu, työelämänvalmennus, kuntouttava työtoiminta, palkkatuki, sosiaalinen kuntoutus sekä kulukorvausraha.

Toimintapäivillä on mahdollisuus päivän aikana ruokailuun, yhdessäoloon, pyykinpesuun ja erilaisiin työtoimintoihin: käsityöt, puutyöt, keittiö- ja kodinhoitotyöt. Lisäksi Toimintapäivät järjestävät erilaisia leiri-, retki- ja virkistystoimintaa. Virkistystoiminnassa hyödynnämme lähialueen luonnon tarjoamia mahdollisuuksia esim. marjastus, kalastus, yrttien ja eri hyötykasvien keruu jne. Toimintapäivien päivätoiminnan ohjaavat arvot ja käsitykset: Päihteettömyys, kokemuksellisuus, yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja yhteistoiminta sekä osittain vapaaehtoinen toiminta.

Kuntoutuksessa käytämme portaittaista kuntoutusmenetelmää lähtien arjen hallinnasta aina työelämään asti. Osallistuminen ja osallistaminen kuvaavat toimintaamme parhaiten. Toteutamme myös erilaisia ryhmätoimintoja psykososiaalisin ottein. Yhteistyö muiden toimijoiden ja yhdistysten kanssa on arkeamme.

Tulevaisuudessa toimintapäivien toimintaa on tarkoitus kehittää enemmän yksilöohjaukseen. Eri toimintoja voisi olla esim. sosiaalinen kuntoutus tai yksilöllisen toimintakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen. Toimintaa suunnataan jatkossa myös päihde- ja mielenterveyskuntoutujien läheisten tukemiseen ja jaksamiseen.

A-kilta toimintamme on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumatonta ja kuulumme A-kiltaliittoon. Lisäksi A-kilta iltoja pidetään viikoittain. Iltojen ajankohdat ilmoitetaan paikallisessa lehdessä.

11.2 Saura-säätiö

Lapinkävijän sanakirjan mukaan Saura on ahkera, uuttera, sitkeä ja reipas. Saurasta löytyy myös sanat Aura, joka on avaava ja eteenpäin vievä sekä Ura.

Saura-säätiö on Kemijärven kaupungin kuntakonserniin kuuluva säätiö, joka tuottaa työhönkuntoutuksen palveluita. Saura-säätiön palveluihin voi ohjautua olemalla yhteydessä joko TE-palveluihin tai Kemijärven sosiaali-, terveys- tai työllistymispalveluihin. Säätiöllä on menossa eri projekteja ja yksi niistä on Nuorten Tsäänsi ja yksilö neuropsykiatrinen valmennus.

Nuorten Tsäänsi on tarkoitettu 18 – 29 vuotiaalle nuorille, joiden elämäntilanne vaatii työ- ja opiskeluvalmiuksien kartoitusta sekä tukea arjen- ja elämänhallintaan. Tavoitteena on asiakkaan elämäntilanteen, osaamisen ja toimintakyvyn kartoitus sekä omien vahvuuksien ja voimavarojen tunnistaminen ja vahvistaminen. Lisäksi suunnitellaan kuntouttavan työtoiminnan avulla luoda polku kohti opiskelu- tai työelämää. Jokaiselle tehdään yksilöllinen suunnitelma.

Neuropsykiatrinan valmennus on arjen tuki- ja ohjausmuoto soveltuu erityisesti henkilöille, joiden valmennuksessa on hyvä huomioida neuropsykiatriset erityishaasteet. Henkilöllä voi olla esimerkiksi ADHD, ADD, Aspergerin oireyhtymä, muu autismin kirjon häiriö tai kielellinen erityisvaikeus. Valmennus on asiakkaan elämän sujuvuutta lisäävää toimintaa, jossa tavoitteena on arjen- ja elämänhallintataitojen paraneminen, itsetuntemuksen ja itsetunnon lisääntyminen, toiminnanohjauksen taitojen sekä myönteisten uusien toimintatapojen kehittyminen.

11.3 MLL (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

Yhdistyksen tarkoituksena on Kemijärvellä edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden perusturvallisuutta, hyvinvointia ja tervettä kehitystä. Jäseniä on noin 100. Perhekahvila toimii yhteistyössä Kemijärven kaupungin nuorisotoimen, Sentlementti Tunturilan Askel-toiminnan ja Pelastaa lasten Kemijärven yhdistyksen kanssa. Yhdistys järjestää erilaisia virkistystapahtumia lapsiperheille.

Perhekahvilan kokoontumisajat löytyvät MML:n nettisivuilta.

11.4 Muut toimijat

Valpas-hanke

Valpas-hanke kehittää sektorirajat ylittävää matalan kynnyksen toimintaa sekä käytännönläheisiä monialaisia palvelupolkuja asiakkaiden tarpeista käsin.

Tavoitteena:

- Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten ja nuorten aikuisten tavoittaminen
- Matalan kynnyksen toiminnan kehittäminen vaikeimmassa asemassa oleville asiakkaille
- Asiakkaiden osallisuuden, elämänhallinnan ja työelämävalmiuksien vahvistaminen.
- Valpas-hanke järjestää erilaisille ryhmille voimavaravalmennuksia

Askel-projekti

Stea-avustuksen piirissä oleva ennaltaehkäisevän perhetyön hanke. Askel-talo (Luusuantie 17) tarjoaa matalan kynnyksen apua elämän eri tilanteisiin; keskustelua, opastusta, neuvontaa sekä tukea perheille; äideille, isille, lapsille ja nuorille retkineen, kerhoineen ja vertaistukiryhmineen.

Suomen Mielenterveysseura

Suomen Mielenterveysseuran perustehtävänä on mielenterveyden edistäminen ja ongelmien ehkäisy. Mielenterveysseura puolustaa kaikkien yhtäläistä oikeutta hyvään mielenterveyteen. Mielenterveysseura kouluttaa tukihenkilöitä ja antaa erilaista koulutusta kuntoutujielle ja ammatillisille. Paikalliset mielenterveysseurat edistävät hyvinvointia omalla alueella. Kemijärvellä ei tällä hetkellä ole yhdistyksen toimintaa, mutta tulevaisuudessa Mielenterveysseuralla on tarkoistuksena saada toimintaa myös Kemijärvellä.

LIITTEET

Liite 1. Yhteystiedot

AIKUISTEN PSYKOSOSIAALISET PALVELUT/

PERHE- JA MIELENTERVEYSKLINIKKA:

Pertti Virta

Aikuisten psykososiaalisten palvelujen johtaja
040 565 6064

Tuula Valkola

aikuisten psykososiaalisten palveluiden osastonhoitaja
040 139 8228

Perheneuvola

Kirsti Virta

psykologi, perheterapeutti
040 135 0910

Jaana Niemelä

erityissosiaalityöntekijä,
perheterapeutti
040 481 1956

Aikuisten mielenterveys- ja päihdetyö

Virpi Ikola

Psykiatrinen sairaanhoitaja
040 481 1960

Tiina Niemimuukko

sairaanhoitaja

040 481 1929

Kirsi Saari

sairaanhoitaja

040 481 1867

Vuokko Lahtela

sairaanhoitaja

040 833 3853

Päivystävä sairaanhoitaja

on tavoitettavissa

joka arkipäivä 12:00-13:00 (asiakkaat)

Puhelin päivystys klo 8-15 (ammattilaisille)

040 481 1931

Käyntiosoite:[Sairaalakatu 9](#)

III kerros

(käynti takapihalta)

98100 KEMIJÄRVI

Postiosoite

Kemijärven kaupunki

Perhe- ja mielenterveysklinikka Lapponia

PL 14

98101 Kemijärvi

Työllisyyden hoitoyksikkö:

Björkman Heli

Työllisyyskoordinaattori
040 704 7640

Kumpula Hanna

Sosiaalityöntekijä
040 178 499

Ikonen Marja-Liisa

Kuntoutussairaanhoitaja
040 120 7599

Kerätär Raija

Kuntoutuslääkäri

Niemelä Marjaana

Työnsuunnittelija
040 196 4158

Kivelä Outi

TE-asiantuntija
050 396 2645

outi.kivela@te-toimisto.fi

Tavattavissa Ma-To klo 8.00-12.30

Käyntiosoite:

[Sairaalakatu 9](#)

II kerros

98100 KEMIJÄRVI

Kuntoutusyksikkö Karpalo, Toimintapäivät, Varsitupa sekä

Avopäihde- ja mielenterveyskuntoutusyksiköt:

Tuula Valkola

aikuisten psykososiaalisten palveluiden osastonhoitaja
040 139 8228

Sampo Särkelä

sairaanhoitaja, osastonhoitajan vara (Karpalo)

040 544 9783

Kuntoutusyksikkö Karpalo**Hoitajat**

040 707 7857

Hoitajat 2

040 635 1342

Käyntiosoite

Pekankatu 2

98120 Kemijärvi

Päihde- ja mielenterveysavokuntoutus:**Taina Ketola**

sairaanhoitaja, osastonhoitajan vara (avot)

Heidi Lehtikangas

päihdetyöntekijä

040 162 6324

päihdetyöntekijä

040 046 9734

Anu Aho

Asumispalveluohjaaja

040 749 4134

Käyntiosoite:

Varsitie 12

98120 Kemijärvi

Tanja Mykkänen

sairaanhoitaja
040 189 5620

Päivi Koivumaa

Mielenterveyshoitaja
040 547 2940

Anu Aho

Asumispalveluohjaaja
040 749 4134

Käyntiosoite

Pekankatu 2
98120 Kemijärvi

Toimintapäivät:

Jaana Soppela

Toiminnasta vastaava, lähihoitaja
045 677 2260

Juhana Kelloniemi

Puutyöohjaaja
040 808 6048

Petri Tervola

Päihdetyöntekijä
040 186 7604

Käyntiosoite:

Rinnetie 1
Kemijärvi 98120

AIKUISTEN SOSIAALI- JA PERHETYÖ

Merja Onkamo

Johtava sosiaalityöntekijä ja lastenvalvoja
040 189 9062

Pauliina Posio

Sosiaalityöntekijä
040 701 2564

Ulla Kaisanlahti

Sosiaalityöntekijä
040 701 2784

Minna-Tiia Pöyliö

Sosiaalityöntekijä
040 178 4996

Riitta Vartioniemi-Iso-Heiko

Perhetyöntekijä
040 356 4746

Maria Lyytikäinen

Perhetyöntekijä
040 356 4746

Outi Pietilä

Talous- ja velkaneuvoja
0400 524 052

KOULUT:

Essi Maaninka-Mäkinen

Koulukuraattori – Perusopetus- ja lukiokoulutuspalvelut
040 705 8592

Erkki Vartiainen
Sosiaaliohjaaja
040 168 138

NUORISOTYÖ

Kaisu Kilpeläinen
Nuorisosihteerä
040 727 5197

Tiina Pyrrö
Etsivä nuorisotyöntekijä
040 197 8445

Markku Iso-Heiko
Etsivä nuorisotyöntekijä
040 516 6316

Emilia Pöyliö
Nuoriso-ohjaaja
040 145 2836

Käyntiosoite:
Hietaniemenkatu 5
98100 Kemijärvi

HYVINVOINTIKESKUS LAPPONIA:

[Päivystys ja ensiapu](#)

Lääkärpäivystys palvelee välitöntä tai kiireellistä hoitoa vaativissa tilanteissa

ma - su klo 8:00-21:00
Hyvinvointikeskus Lapponiassa
020 690 870
Fax 016 815233

yöaikaan :
ma-su klo 21:00–8:00
Lapin keskussairaalan päivystyspoliklinikalla
016 322 4800

Käyntiosoite:
Ounasrinteen-
tie22
1 ROVANIEMI

9610

Kiireellisessä hätätilanteessa soita 112

[Ajanvaraus](#)

Ma-To 8:00-15:00, Pe 8:00-14:00
020 690 860

Anne Poropudas
Terveyskeskusylilääkäri (johtava lääkäri)
040 179 7655

Timo Alaräisänen
Ylihammaslääkäri
040 720 4508

Päivi Piisilä
Hoiva- ja hoitotyönjohtaja
040 480 6093

Paula Ylitarvas
Sairaalasihteeri
040 760 9167

Käyntiosoite:
[Sairaalakatu 9](#)
98100 KEMIJÄRVI

Akuuttiosasto:

Leena Tohmola

Osastonhoitaja
040 530 7702

Liisa Elfving

Osastonhoitaja
040 733 3138

Heli Ahola

Toimistos sihteeri
040 481 4078

Hoitajat moduuli 1 (huoneet 1-5 ja 13-18)

040 481 1891

Hoitajat moduuli 2 (huoneet 6-12)

040 180 2456

KOTIUTUSTIIMI

vastuusairaanhoitaja
0400 431 174

NEUVOLA:

Leena Tohmola

Osastonhoitaja
040 530 7702

Särkelä

Karoliina Grööttilä

Terveysneuvoja
040 767 7158

Isokylä

Anu Rae-Lahtela

Terveysneuvoja
0400 245 196

Hillatien koulu

Karoliina Grööttilä

Terveysneuvoja
040 767 7158

Anu Rae-Lahtela
Terveystenhoitaja
0400 245 196

Lukio ja Ammattiopisto ja aikuiskoulutuskeskus
Suvi Nampajärvi
Terveystenhoitaja
0400 487 5232

KOTIHOITO:

Päivi Piisilä
hoiva- ja hoitotyön johtaja
040 480 6093

Riitta Kerkkä
osastonhoitaja
040 820 6906

Mirja Korpela
kotihoiton ohjaaja
040 775 1019

Leila Kujala
kotihoiton sihteeri
LASKUTUS
040 567 5704

Sirpa Karjalainen
palveluohjaaja
tavattavissa maanantai, tiistai
puhelinaika joka arkipäivä klo 9-11
040 481 1926

Sirpa Karjalainen
muistihoitaja
040 481 1926

Marja Naakka

terveydenhoitaja

omaishoito, perhehoidon yhdyshenkilö

040 653 6331

Tarja Mouhi

sosiaalityöntekijä/vanhussosiaalityö

tiistai ja torstai koko päivä ja keskiviikkoisin aamupäivä

040 637 4513

Mirja Mikkola

fysioterapeutti

040 569 3568

Riitta Onkamo

veteraanien kotikuntoutus

040 548 3706

veteraaniavustaja

040 658 5410

Asiointiapu

asioinnit, saattoapu ym.

040 658 5410

KOTIPALVELUAUTO 24 H/VRK,**TYÖNJÄRJESTELJÄ**

0400 296 874

PÄIVÄTOIMINTA**hoitajat**

0400 201 782

KOTIHOIDON TIIMIT:**KESKUSTA LÄNSI**

(Luusuantie jakaa lännen ja idän puolet, Uimahallin puoli)

Merja Vainio

sairaanhoitaja

040 728 0587

KESKUSTA ITÄ

(Luusuantie jakaa lännen ja idän puolet, Kirkon puoli)

Pirkko Suorsa

terveydenhoitaja

040 481 0577

PALVELUTALOT

(Luusuantie 17 ja Kalamiehenkuja 4)

Anne Pörhö

terveydenhoitaja

040 583 4645

SÄRKIKANGAS

Marika Pohtila

terveydenhoitaja

040 728 2231

ISOKYLÄ

Minna Leinonen

terveydenhoitaja

040 767 7146

Kotihoidon terveydenhoitajat arkisin klo 7.30-15.30 välisenä aikana,
perjantaisin yksi terveydenhoitaja työssä vuorollaan klo 15.00 asti.

Käyntiosoite:

[Sairaalakatu 9](#)

98100 KEMIJÄRVI

VALPAS-HANKE

Pia Ylitapio
 Hanketyöntekijä
 044 755 3158

MML (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

Kemijärven paikallisyhdistyksen hallitus:

Tehtävä	Nimi	Sähköpostiosoite	Puhelinnumero
Puheenjohtaja, Terhokerho-vastaava, jäsenvastaava	Senni Honkanen	honkasenni@gmail.com	040-580 4718
Varapuheenjohtaja, perhekahvilavastaava, kotisivujen ylläpito	Hanna Hartikainen	hannamaaria.hartikainen@gmail.com	040-706 8013
Rahastonhoitaja	Helvi Salo	helvisalo@msn.com	040-589 9176
Sihteeri	Raïli Kerkelä	railimarketta@gmail.com	040-537 2840
Jäsen	Titta Imponen	granje86@hotmail.com	040-440 2808
Jäsen	Heidi Mustonen	heidimustonen_@hotmail.com	040-188 9676
Jäsen	Riina Kaisamatti		

SAURA-SÄÄTIÖ

Hallinto		
Toimitusjohtaja	Pirjo Lehtola	040 159 0479
Johtava yksilövalmentaja	Kati Heikkilä	040 588 8791
Johtava työvalmentaja	Heinz Trapp	040 718 8588
Valmennuspalvelut		
Sosiaalinen kuntoutus Johtava yksilö- ja neuropsykiatrinen valmentaja	Kati Heikkilä	040 588 8791
Nuorten ”Tsäänssi” yksilö- ja työhönvalmentaja	Arto Vihantomaa	040 848 8516
Kelan työllistymistä edistävä ammattillinen kuntoutustyöhönvalmentaja	Katja Hannula	040 140 9020
Uravalmennuspalvelu / ATK -palvelut Työhönvalmentaja	Jari Lahtela	040 575 1880
Työtoimintapalvelut		
Keittiöpalvelut Työvalmentaja	Minna Kulmunki	040 486 0959
Kiinteistö- ja remonttipalvelut Puutarhuri	Heinz Trapp	040 718 8588
Kiinteistö- ja remonttipalvelut Johtava työ- ja neuropsykiatrinen valmentaja	Heinz Trapp	040 718 8588
Kädentaidot pajapalvelu Työ- ja neuropsykiatrinen valmentaja	Pirkko Maijala-Niemelä	040 159 6690
Puupajapalvelut (Teollisuustie 6) Työvalmentaja	Pasi Haataja	040 773 9358
Siivous- ja kotipalvelut Työvalmentaja	Minna Kulmunki	040 486 0959
Siivous- ja kotipalvelut Puhdistuspalvelutyöntekijä	Marja-Liisa Hyttinen	040 094 8038

Kehittämispalvelut		
Työtä Tekijöille! hanke Projektipäällikkö/työnetsijä	Arto Alaluusua	040 140 9218
Työtä Tekijöille! hanke Työnsuunnittelija	Olli Salo	040 140 9212
Laajennettu Uravalmennuspalvelu Työhönvalmentaja	Jari Lahtela	040 575 1880
OSMA-Osaamista maahanmuuttajille työelämälähtöisesti	Mikko Kellokumpu	040 820 1297

Käyntiosoite:

Seminaarinkatu 10
98120 KEMIJÄRVI

ASKEL-PROJEKTI:

Hanna Hartikainen
Projektivastaava
040 748 3225

Projektityöntekijä
045 134 8002

A-KILTA

Pekka Välimäki
Puheenjohtaja
040 684 1092

Rovaniemi

Lähteentie 5, 96400 Rovaniemi

n. 2 km juna- ja linja-autoasemalta, n. 1 km Rovaniemen keskustasta

puh. 040 584 0021

turvakoti(a)lapinensijaturvakoti.fi

Turvakoti

Turvakoti on tarkoitettu kaikille perhe- tai lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille, jotka tarvitsevat apua ja tukea tilanteesta selviämiseen sekä väliaikaisen asuinpaikan. Myös pelkkä väkivallan pelko tai uhka on riittävä syy hakeutua turvakotiin. Väkivalta ei aina jätä jälkiä ja sitä voi olla vaikea tunnistaa.

Poliisi

Yleinen hätänumero on 112

Poliisin valtakunnallinen neuvontapalvelu antaa neuvoja kiireettömissä asioissa numerosta **0295 419 800** arkisin klo 8-16.15

Rovaniemen pääpoliisiasema

Hallituskatu 1 A, 96100 Rovaniemi, p. vaihde 0295 460 321, f. (016) 313 693

Internet-sivut: www.poliisi.fi/lappi

Sähköposti: [kirjaamo.lappi\(at\)poliisi.fi](mailto:kirjaamo.lappi(at)poliisi.fi) tai [palaute.lappi\(at\)poliisi.fi](mailto:palaute.lappi(at)poliisi.fi)

Rikospoliisi p. 0295 466 250, f. (016) 313 693 Avoinna ma - pe klo 9-15.30

vaihde p. 0295 460321 p. 0295 416 950 / 0295 416 816

Kemijärven poliisiasema

Vapaudenkatu 11, 98100 Kemijärvi

Poliisi: p. 0295 416 866, f. (016) 812 362, rikososasto f.0295 411 666

Rikosuhripäivystys

Auttava puhelin 116 006 ma-ti klo 13-21 ja ke-pe klo 17-21. Päivystys poikkeuksellisesti välillä 19.6. - 11.8. maanantaista torstaihin klo 17 - 21.

Juristin puhelinneuvonta 0800 161 177 ma-to klo 17-19.

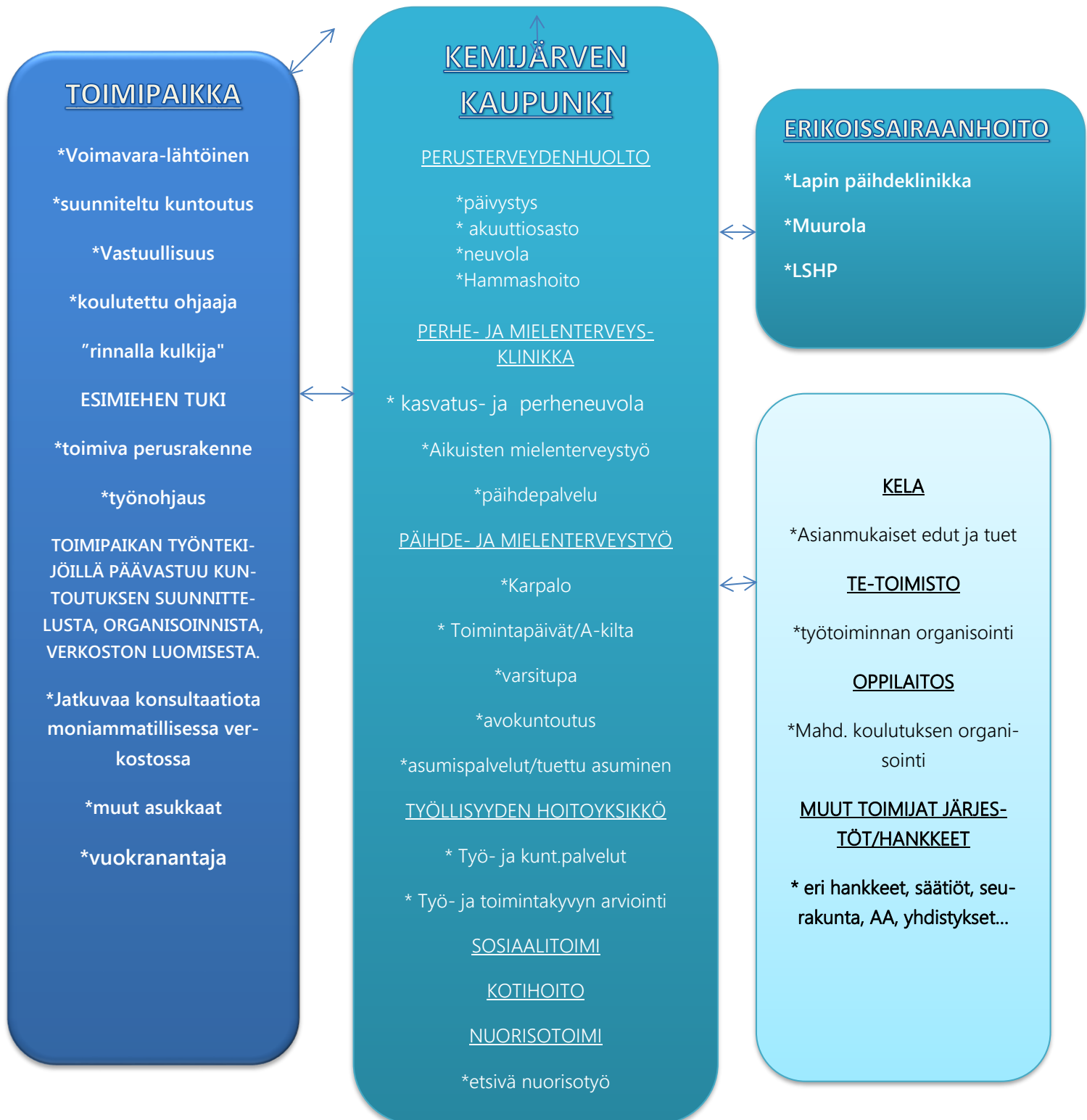
Valtakunnalliset palvelunumeromme Auttava puhelin sekä Juristin puhelinneuvonta ovat maksuttomia palveluita. Rikosuhripäivystyksen (RIKU) tehtävä on parantaa rikoksen uhrin, hänen läheisensä ja rikosasian todistajan asemaa vaikuttamalla ja tuottamalla tukipalveluita. Yhteystiedot: Itä-Lapin palvelupiste, Minna Hattunen 0400970081

Rikosseuraamuslaitos on oikeusministeriön alaisuudessa toimiva vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoviranomainen. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on omalta osaltaan ehkäistä uusintarikollisuutta ja lisätä yhteiskunnan turvallisuutta. Kemijärven kaupunki kuuluu Rovaniemen yhdyskuntaseuraamustoimiston Kuusamon toimipisteen toiminta-alueeseen. Yhteystiedot: Rikosseuraamustyöntekijä Jouni Vanttaja 050 538 9596 jouni.vanttaja@om.fi

Liite 2. Päihde- ja mielenterveysasiakkuuden kaavio

ASIAKAS "ARVOPOHJAN LÄHTÖKOHTA"

*Läheiset ja omaiset

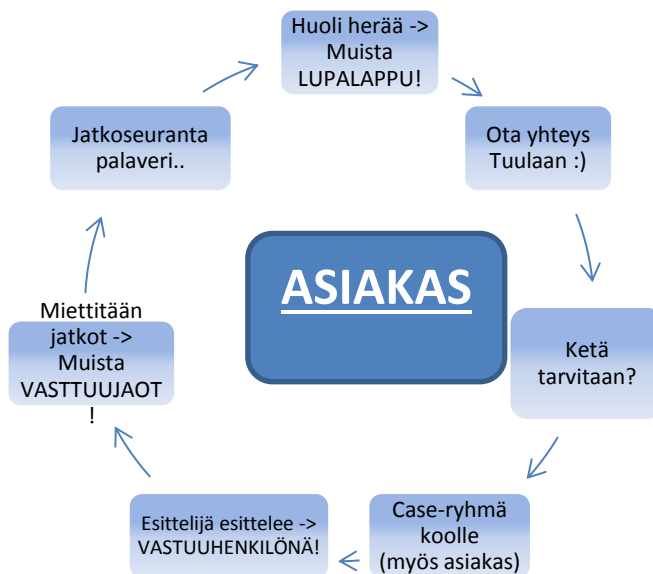


Liite 3. Mielenterveys- ja päihdetyöryhmän

MT- JA PÄIHDETYÖRYHMÄN TOIMINTAOHJE:

Case-asiat!

”VASTUULLINEN YHTEISTYÖ ERI TOIMIJOIDEN VÄLILLÄ MAHDOLLISTAA YHTEISEN ASIAKKUUDEN. KOKONAISVALTAINEN KUNTOUTUMISEN POLKU ON VALMIS ASKELLETTAVAKSI”



Huoli herää asukkaasta/asiakkaasta!

- Ota yhteys mt- ja päihdetyöryhmän vetäjään
- Esitä ketä verkoston asiantuntijoita tarvitaan.
- Kootaan verkosto ja ilmoitetaan asiakkaalle aika ja paikka, muista lupalappu.
- Onko aina päihderyhmän jälkeen vai akuuteissa tilanteissa varataan aika mahd. pian.
- Esittelijä eli se jolla huoli herännyt. Esittelee asian verkostolle
- Yhdessä mietitään ratkaisua sekä jaetaan vastuualueet tai tehtävä jaot.
- Onko esittelijä myös vastuuhenkilö.
- Hox! Ilmoita huoli-ilmoitukset aina viimeistään 1 vko ennen päihderyhmän tapaamista, että ehdimme saada kokoon porukan – KIITOS!

HUOLI HERÄÄ - MIHIN OTAN YHTEYTTÄ?

Yhteystietoja ammattilaisille

23.5.2018



Mielenterveys-, päihde- ja

perheneuvolapalvelut: Päivystysvastaanotto (12-13)

Palveluneuvonta ma-pe 8-15 **0404811931** sairaanhoitaja

Ikäihmiset:

Palveluohjaaja (ma-pe 9-11) **040 4811926** Sirpa Karjalainen

Kotihoidonohjaaja **040 7751019** Mirja Korpela

Sosiaalityö aikuiset **040 1784996** (Hanna Kumpula)

Minna-Tiia Pöyliö

Sosiaalityö eläkeläiset **040 7012564** Pauliina Posio

Työttömät **040 1207599** Marja-Liisa Ikonen

Lastensuojelu **040 1899062** Merja Onkamo

Koululaiset **0400 245196** Anu Rae-Lahtela

Opiskelijat **040 4875232** Suvi Nampajärvi

Sosiaalipäivystys **040 7012931** 24/7

TK päivystys arkisin ja viikonloppuisin klo 8-21 p. **020690870**

LKS yhteispäivystys klo 21-08 p. **016 3224800** tai **112**



Yhteistyö eri toimijoiden kanssa ja jatkuva arviointi

Liite 5. tukiasumissopimusesite

KENELLE TUKIASUMISSOPIMUS?

- Olet menettänyt luottotiedot
- Sinulla on aikaisempia vuokrarästejä
- Tarvitset ohjausta ja neuvontaa arjen hallinnassa

TUKIASUMISSOPIMUS VAATII SITOUTUMISEN...

- noudattamaan tukiasumissopimusta!
- noudattamaan tukiasuntojen talon sääntöjä
- säännöllisiin kotikäynteihin

TUKIASUMINEN ON UUSI MAHDOLLISUUS

Puhelin: 040 7494 434
 Aho, asumispalveluohjaaja
 Puhelin: 040 0469 736
 Löbberg, Laine, päihdetyöntekijä

sähköposti:
 etunimi.sukunimi@tkkemijarvi.fi



Kemijärven vuokrataloille ja samalla selvitetään asuntotilanne.

- Vuokra-asunto osoitetaan asukkaalle, jos hän haluaa ottaa asunnon vastaan. Asukas sitoutuu sovituihin sääntöihin asumispalvelusopimuksen ja talon sääntöihin.

TUKIASUMIASUNNON HAKUMENETTELY:

- Tee asuntohakemus suoraan Kemijärven vuokrataloille. Muista kaikki liitteet ☺
- Vuokratalojen palaverissa päätetään saatko asunnon suoraan vai tehdäänkö sinulle palvelun tarpeen arviointi.
- Palvelutarpeen arviointi: Asiakas, asumispalveluohjaaja ja sosiaalityöntekijä sopivat yhteisestä palaverista -> Selvitetään tukiasumissopimuksen mahdollisuudesta. Jossa tehdään mahdollinen päätös tukiasumissopimuksesta sekä käydään läpi sen ehdot.
- Uusi asuntohakemuksen käsittely tukiasumissopimuksen kanssa

KAUPUNKI MAHDOLLISTAA TUKIASUMISEN MYÖS TILAPÄIASUNNOSSA:

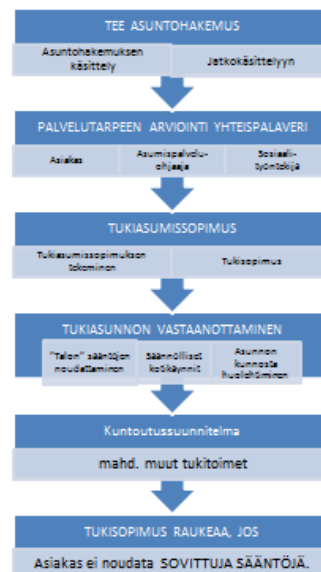
- Pekankatu 2 ja Varsitie 12 (2 asuntoa)
- Palvelu on tarkoitettu päihde-, mielenterveys- ja kriisiasiakkaille
- ASUNTOIHIN TEHDÄÄN AINA TUKIASUMISSOPIMUS
- Asunnon tarve määritellään yksilöllisesti
- Maksimi vuokra-aika 1 kk
- Asiakkaalle tehdään AINA palvelutarpeen arviointi (Asiakas, sosiaalityöntekijä ja asumispalveluohjaaja)

TUKIASUMINEN ON UUSI MAHDOLLISUUS...

KEMIJÄRVEN KAUPUNKI/ HYVINVOINTIPALVELUT

- AIKUISSOSIAALITYÖ
- AIKUISTEN PSYKOSOSIAALISET PALVELUT

TUKIASUMIASUNNON HAKUMENETTELY:



Liite 6. Kemijärven poliisin hoitoonohjausmalli

KEMIJÄRVEN KAUPUNKI

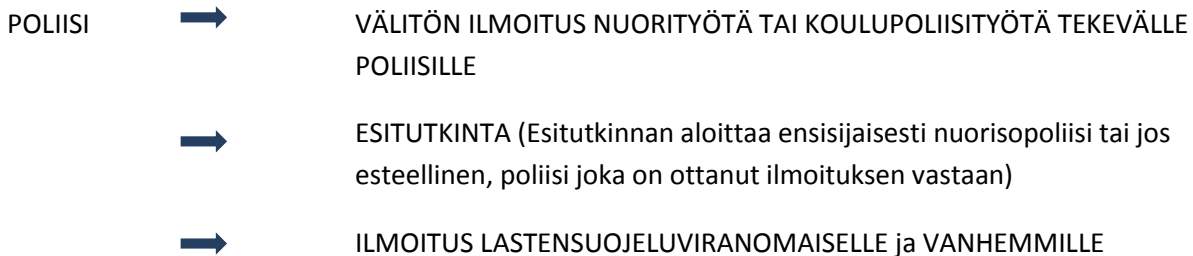
HOITONOHJAUSMALLI EPÄILLYSSÄ HUUMAUSAINEN KÄYTTÖRIKOKSESSA

Kun poliisille tulee tieto epäilystä huumausaineen käyttörikoksesta, toimitaan Poliisihallituksen ohjaan mukaan "Menettely huumausaineen käyttörikosta koskeissa asioissa" (2020/2011/4437) Ohje voimassa 31.12.2018 asti.

Poliisi ja syyttäjä ovat yhdessä kaupungin muiden viranomaistahojen kanssa päivittäneet hoitoketjun, mitä voidaan käyttää Kemijärven kaupungin kirjoilla olevalle henkilölle. Hoitoketju on tärkeä, jotta erityisesti alle 18-vuotiaiden ensikertalaisten huumausaineen käyttöön päästään puuttumaan tehokkaasti ja monialaisesti.

Ohessa toimintamalli sekä alle 18-vuotiaiden hoitoonohjauksesta, että täysi-ikäisten mahdollisuudesta saada hoitoonohjausta, mikäli halukkuutta siihen ilmenee.

NUOREN HUUMEKOKEILU



ESITUTKINTA

Kirjataan rikosilmoitus ja nuori kuulustellaan vanhempien ja sosiaaliviranomaisen (jos saatavilla) läsnä ollessa niin pian tapahtuman jälkeen, kuin mahdollista. Esitutkinnassa epäillyltä henkilöltä otetaan lausuma siihen, suostuuko hän siihen, että sopimus hoitosuhteesta osoitetaan hoitopaikan kirjallisella todistuksella poliisille. Esitutkintapöytäkirja toimitetaan syyttäjälle kiireellisenä syyteharkintaan.

Rinnakkaisena kirjataan myös sekalaisilmoitus "Huumausaineen käyttäjän hoitoonohjaus", joka jää avoimeksi siihen sakka, että hoitoonohjaus ja hoitosuhde katsotaan toteutuneen sovituilla tavalla tai hoitosuhde päättyy muutoin (Pohan ohje). Hoitosuhde katsotaan alkaneeksi, kun poliisi saa todistuksen hoitosuhteesta kirjallisena.

PUHUTTELUTILAISUUS

Esitutkintaa suorittava poliisi kutsuu viikon sisällä koolle puhuttelutilaisuuden. Tilaisuuteen työryhmän suunnitelman mukaisesti kutsutaan;

Syyttäjä, poliisi, sosiaalityöntekijä (sosiaalitoimisto/lastensuojelu), nuori ja hänen huoltajat, Perhe- ja mielenterveysklinikkan (Pemi) erityissosiaalityöntekijä ja sairaanhoitaja. Hoitavat tahot voivat keskuudessaan harkita, mitä tahoja hoitosuhteessa on tapauskohtaisesti järkevintä käyttää.

Terveystieteiden ammattihenkilön, jolla on oikeudet laatia laboratoriolähete, on oltava läsnä tai muutoin yhteistyössä, jotta hoitosuhteen aikana tehtävät laboratorio kokeet yms., saadaan toimivaksi. Pemi:n yhdyshenkilönä toimii sairaanhoitajana Kirsi Saari ja erityissosiaalityöntekijä Jaana Niemelä.

Koulun taho kutsutaan tilaisuuteen erityisesti silloin, jos nuoren huumeiden käyttö on tapahtunut koulun aikana tai nuori on oppilaitoksen kirjoilla - tällöin kutsutaan siis myös oppilaitoksen oma terveydenhoitaja ja/tai kuraattori.

Edellä mainittujen lisäksi tilaisuuteen voidaan kutsua etsivä nuorisotyöntekijä ja nuoren omana toiveena muu henkilö.

Puhuttelutilaisuuden tarkoitus on tuoda nuoren tietoon selkeä rikosoikeudellinen moite teosta ja tarjota hänelle hyvä ja luotettava hoitoketju, joka yhteistyössä nuoren ja tämän perheen kanssa pyrkii saamaan nuoren irti huumeaineiden käytöstä.

Puhuttelutilaisuus järjestetään syyttäjän pyynnöstä kaksiosaisena. Ensin kokoontuu kaikki tilaisuuteen kutsutut. Mikäli nuorten huumekeuhkussa on ollut mukana useampia nuoria, voidaan nuoren ja huoltajien suostumuksella järjestää puhuttelutilaisuus, jossa kaikki nuoret ja perheet ovat yhtäaikaista läsnä - tämä helpottaa huomattavasti koolle kutsuttujen mahdollisuutta saapua tilaisuuteen. Kuitenkin yhteisessä puhuttelutilaisuudessa on otettava huomioon, ettei tilaisuudessa voi keskustella yksilökohtaisella tasolla, vaan keskustelu käydään yleisellä tasolla, jossa tuodaan esille huumeiden käytön moitittavuus ja huumeisiin liittyvät hoitomallit (julkisuuslaki 24§:n 1 mom 32 kohta). Tilaisuudessa varataan mahdollisuus kaikille osallisille kertoa oma kantansa asiassa ja sovitaan mahdollisen hoitosuhteen aloittamisesta.

Välittömästi tämän jälkeen syyttäjä tapaa nuoren ja tämän huoltajat ja keskustelelee rikosoikeudellisista seuraamuksista perheen kanssa. Syyttäjä osallistuu siis myös isommalla kokoonpanolla tapahtuvaan puhuttelutilaisuuteen, mutta katsoo, että seuraamuksista tulee keskustella vain perheen (ja mahdollisesti poliisin) läsnä ollessa.

Puhuttelutilaisuudesta voidaan kirjata poliisin S-ilmoituksen lisäksi muistio muiden viranomaisten käyttöön.

JATKOSEURANTA

Hoitosuhde etenee tehdyn suunnitelman mukaisesti yhteistyössä lastensuojelun ja Pemi:n sekä tarvittaessa oppilasterveyden huollon kanssa. Hoitosuhde kestää 6 kuukautta ja sen aikana tehdään 1-3 huumeeseulaa, ellei muuta tarvetta ilmene. Nuoren huoltaja vastaa nuoren käyttämisestä huumeeseulassa.

Mikäli hoitosuhteen alkamisesta ei ole tullut poliisille kirjallista todistusta tai jos kirjallinen todistus saadaan, poliisi kirjaa tiedon S-ilmoitukseen ja ilmoittaa asiasta syyttäjälle.

TÄYSI-ikäISEN HENKILÖN KÄYTTÖRIKOS

Poliisihallituksen ohjeen (Menettely huumausaineen käyttörrikosta koskevista asioista) mukaan poliisi antaa huumausaineen käyttäjälle aina hoitoonohjausta, tukee tätä hoitoon hakeutumisessa sekä osoittaa mistä hoitoapua on paikkakunnalla saatavissa.

Tähän viitaten työryhmän esitys on, että normaalin esitutkinnan lisäksi myös täysi-ikäiselle varataan mahdollisuus keskustelutilaisuuteen, mikä tapahtuu moniammatillisessa työryhmässä.

Mikäli henkilö ilmoittaa halukkuutensa hoitosuhteen luomiseen, poliisi kirjaa S-ilmoituksen, "Huumausaineen käyttäjän hoitoonohjaus" ja kutsuu koolle keskustelutilaisuuden, mihin osallistuu henkilö itse, Pemi:n sairaanhoitaja Kirsi Saari ja erityissosiaalityöntekijä Jaana Niemelä ja mahdollisesti työterveys sekä tarvittaessa Aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijä (aikuiset).

Kemijärven kaupungin täysi-ikäisen henkilön huumeriippuvuutta hoidetaan Pemi:ssä ja sosiaalihuolto on erityisen tärkeä taho hoitosuhteessa esim. toimeentuloasioiden ja muiden tukitoimien vuoksi. Tarvittaessa kutsutaan aikuissosiaalityöstä sosiaalityöntekijä. Myös etsivän nuorisotyön tekijä voidaan kutsua keskusteluun, mikäli kyseessä on alle 29 -vuotias, jolla ei ole koulutusta eikä työtä. Mikäli henkilö on kirjoilla tai ohjataan Saura-säätiön toimintaan, moni ammatilliseen työryhmään voidaan kutsua mukaan säätiön yksilövalmentaja, yhteyshenkilö Kati Heikkilä. Tai jos henkilö on A-Killan/Toimintapäivien toiminnassa mukana, voidaan paikalle kutsua toiminnasta vastaava Jaana Soppela.

Keskustelutilaisuuden tarkoituksena on kertoa asiakkaalle mitä apua kunnassa on saatavissa ja ohjata hänet avun piiriin. Henkilön on itse hyväksyttävä koolle kutsuttavat tahot. Henkilö voi hakeutua hoitoon myös ilman keskustelutilaisuuden järjestämistä.

Mikäli henkilö hakeutuu hoitoon, hänen on hyvä toimittaa poliisille siitä kirjallinen todistus. Tällä menettelyllä hän voi vaikuttaa mm. ajo-oikeus- ja ampuma-ase asioiden käsittelyyn sekä asian rangaistusmenettelyyn.

LIITE:

Yhteistyötahojen yhteystiedot

Tämä ohjeistus on päivitetty 22.1.2018 työryhmässä:

Polisi; Tiina Heikkilä (Sodankylän malli saatu häneltä)

Pemi:n sairaanhoitaja Kirsi Saari

Pemi:n erityissosiaalityöntekijä Jaana Niemelä

Aikuisten psykososiaaliset palvelut, osastonhoitaja Tuula Valkola

Hyväksynyt 6.1.2018



Merja Onkamo

Perhepalvelut, johtava sosiaalityöntekijä



Pertti Virta

Aikuisten psykososiaalipalvelujen johtaja

YHTEYSTIEDOT:

Poliisi 029 541 6866

Tiina Heikkilä 029 546 6585

Perhepalvelut:

Lastensuojelu:

sosiaalityöntekijä Pauliina Posio 040 701 2564

sosiaalityöntekijä Ulla Kaisanlahti 040 7012784

Aikuisten sosiaalityö:

sosiaalityöntekijä Minna-Tiia Pöyliö 040 178 4996

Perhe- ja mielenterveysklinikka:

sairaanhoitaja Kirsi Saari 040 481 1867

erityissosiaalityöntekijä Jaana Niemelä 040 481 1956

Oppilaitosten terveydenhuolto:

lukio ja ammattiopisto:

terveydenhoitaja Heidi Mikkola 040 487 5232

Hillatien ja Isokylän koulut:

terveydenhoitaja Anu Rae-Lahtela 0400 245 196

terveydenhoitaja Karoliina Grööttilä 040 767 7158

Kuraattorit:

Essi Maaninka-Mäkinen 040 705 8592

Erkki Vartiainen 040 168 1388

Etsivä nuorisotyö:

Etsivä nuorisotyöntekijä Tiina Pyrrö 040 197 8445

Etsivä nuorisotyöntekijä Markku Iso-Heiko 040 516 6316

A-kilta/toimintapäivät:

toiminnasta vastaava Jaana Soppela 045 677 2260

Saura-säätiö:

Yksilöohjaaja Kati Heikkilä 040 588 8791

Liite 6. Mini-interventio



AUDIT-C

Ole hyvä ja rastita lähinnä oikeaa oleva vastaus (suluissa vastauksen pistemäärä).

1. Kuinka usein juot olutta, viiniä tai muita alkoholijuomia? Koeta ottaa mukaan myös ne kerrat, jolloin nautit vain pieniä määriä, esim. pullon keskivolutta tai tilkan viiniä.

- ei koskaan (0)
- noin kerran kuussa tai harvemmin (1)
- 2-4 kertaa kuussa (2)
- 2-3 kertaa viikossa (3)
- 4 kertaa viikossa tai useammin (4)

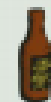
2. Kuinka monta annosta alkoholia yleensä olet ottanut niinä päivinä, jolloin käytit alkoholia?

- 1-2 annosta (0)
- 3-4 annosta (1)
- 5-6 annosta (2)
- 7-9 annosta (3)
- 10 tai enemmän (4)

3. Kuinka usein olet juonut kerralla kuusi tai useampia annoksia?

- en koskaan (0)
- harvemmin kuin kerran kuussa (1)
- kerran kuussa (2)
- kerran viikossa (3)
- päivittäin tai lähes päivittäin (4)

1 annos



0,33 l pullo tai
tölkki Iii-olutta
tai siideriä



12 cl lasi
mietoä
viiniä



4 cl annos
väkeviä

1,5 annosta



0,5 l tuoppi tai
0,5 l pullo
Iii-olutta

Pisteet yhteensä:

AUDIT-C, ohjeita työntekijälle:

Alkoholin puheeksiotto alkaa alkoholin käytön kartoituksella. Parhaiten se selviää kysymällä tai käyttämällä AUDIT-testiä.

Kartoitus tehdään neutraalisti ja asiakkaalla on lupa kieltäytyä siitä. Voit esimerkiksi kysyä: "Haluatko tietää, miten alkoholinkäyttösi vaikuttaa esimerkiksi sinun terveyteesi". Haastattelussa kannustava ja avoin ilmapiiri on tärkeä. On myös tärkeää tuoda esille, ettei saatu informaatio vaikuta asiakkaan saamiin hoitoihin tai sosiaaliin.

Voit käyttää strukturoitua kyselyä, kuten AUDIT-testin kolmea ensimmäistä kysymystä, apuna haastattelussa (AUDIT-C). Kolme ensimmäistä kysymystä mittaa juomisen määrää, sitä kuinka usein juo ja kuinka usein juo runsaasti eli kuusi tai useampia annoksia kerralla. Myös pelkän kolmannen kysymyksen esittämisen (AUDIT 3) on todettu olevan toimiva ratkaisu.

Pyydä asiakasta täyttämään koko AUDIT-testi, jos

- miehellä pisteitä 6 tai enemmän
- naisella pisteitä 5 tai enemmän

Liite 7. Audit

Alkoholinkäytön riskit (AUDIT)

Käytätkö alkoholia kohtuullisesti, sopivasti vai liikaa? Onko alkoholin käytöstä sinulle enemmän iloa vai haittaa? Oletko joskus halunnut vähentää juomistasi tai lopettaa sen kokonaan? Voit itse testata ja arvioida omaa juomistasi. Ole hyvä ja rastita lähinnä oikeaa oleva vastaus (suluissa vastauksen pistemäärä).

1. Kuinka usein juot olutta, viiniä tai muita alkoholijuomia? Koeta ottaa mukaan myös ne kerrat, jolloin nautit vain pieniä määriä, esim. pullon keskiolutta tai tilkan viiniä.

- ei koskaan (0)
- noin kerran kuussa tai harvemmin (1)
- 2-4 kertaa kuussa (2)
- 2-3 kertaa viikossa (3)
- 4 kertaa viikossa tai useammin (4)

2. Kuinka monta annosta alkoholia yleensä olet ottanut niinä päivinä, jolloin käytit alkoholia?

- 1-2 annosta (0)
- 3-4 annosta (1)
- 5-6 annosta (2)
- 7-9 annosta (3)
- 10 tai enemmän (4)

3. Kuinka usein olet juonut kerralla kuusi tai useampia annoksia?

- en koskaan (0)
- harvemmin kuin kerran kuussa (1)
- kerran kuussa (2)
- kerran viikossa (3)
- päivittäin tai lähes päivittäin (4)

4. Kuinka usein viime vuoden aikana sinulle kävi niin, että et pystynyt lopettamaan alkoholinkäyttöä, kun aloit ottaa?

- ei koskaan (0)
- harvemmin kuin kerran kuussa (1)
- kerran kuussa (2)
- kerran viikossa (3)
- päivittäin tai lähes päivittäin (4)

5. Kuinka usein viime vuoden aikana et ole juomisesi vuoksi saanut tehtyä jotain, mikä tavallisesti kuuluu tehtäviisi?

- en koskaan (0)
- harvemmin kuin kerran kuussa (1)
- kerran kuussa (2)
- kerran viikossa (3)
- päivittäin tai lähes päivittäin (4)

6. Kuinka usein viime vuoden aikana runsaan juomisen jälkeen tarvitsit aamulla olutta tai muuta alkoholia päästäksesi paremmin liikkeelle?

- en koskaan (0)
- harvemmin kuin kerran kuussa (1)
- kerran kuussa (2)
- kerran viikossa (3)
- päivittäin tai lähes päivittäin (4)

1 annos	
	0,33 l pullo tai tölkki III-olutta tai siideriä
	12 cl lasi mietoa viiniä
	4 cl annos väkeviä
1,5 annosta	
	0,5 l tuoppi tai 0,5 l pullo III-olutta



7. Kuinka usein viime vuoden aikana tunsit syyllisyyttä tai katumusta juomisen jälkeen?

- en koskaan (0)
- harvemmin kuin kerran kuussa (1)
- kerran kuussa (2)
- kerran viikossa (3)
- päivittäin tai lähes päivittäin (4)

8. Kuinka usein viime vuoden aikana sinulle kävi niin, että et juomisen vuoksi pystynyt muistamaan edellisen illan tapahtumia?

- en koskaan (0)
- harvemmin kuin kerran kuussa (1)
- kerran kuussa (2)
- kerran viikossa (3)
- päivittäin tai lähes päivittäin (4)

9. Oletko itse tai onko joku muu satuttanut tai loukannut itseään sinun alkoholinkäyttösi seurauksena?

- ei (0)
- on, mutta ei viimeisen vuoden aikana (2)
- kyllä, viimeisen vuoden aikana (4)

10. Onko joku läheisesi tai ystäväsi, lääkäri tai joku muu ollut huolissaan alkoholinkäytöstäsi tai ehdottanut että vähentäisit juomista?

- ei koskaan (0)
- on, mutta ei viimeisen vuoden aikana (2)
- kyllä, viimeisen vuoden aikana (4)

Palaute - Onko sinulla riski saada alkoholista haittoja?

AUDIT-pisteet	Yleisiä vaikutuksia
0 – 7 pistettä riskit vähäisiä	<ul style="list-style-type: none"> • Rentouttava • Sosiaalista vuorovaikutusta helpottava • Joissakin tapauksissa kohtuukäyttökin on riski (autolla ajaminen, raskaus, jotkut sairaudet ja lääkkeet) • Ajoittainen humalajuominen voi altistaa tapaturmille
8 – 10 pistettä riskit lievästi kasvaneet 11 – 14 pistettä riskit selvästi kasvaneet	<ul style="list-style-type: none"> • Väsymys • Unettomuus, unihäiriöt • Korkea verenpaine • Ongelmat ihmissuhteissa • Alakulo, masennus • Impotenssi • Tapaturmariski • Rattijuoppous
15 – 19 pistettä riskit suuria 20 + pistettä riskit erittäin suuria	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikki ylläolevat riskit sekä: • Maksan, haiman, aivojen vaurioituminen • Suun, nielun, kurkunpään, ruokatorven ja mahan syöpä • Fyysinen alkoholiriippuvuus

Mitä hyötyjä saat kun vähennät tai lopetat?

- nuket paremmin	- olet hyväntuulinen	- vähemmän perheriitoja
- olet energisempi	- fyysinen kunto kohenee	- työssä oleminen paranee
- laihdut	- vanhemmuus palaa	- enemmän rahaa
- ei krapuloita	- perhe/lapset voivat paremmin	<i>Pienempi riski</i>
- muisti paranee		- saada terveyshaittoja

Vinkkejä tavoitteessa pysymiseen

Tunnista haastavat tilanteet:

Koska kiusaus on suurimmillaan? Vältä näitä tilanteita tai kehitä niihin etukäteen selviytymistapa. Harjoittele tilanteita mielessäsi etukäteen.

Miten pärjään?

Pidä silloin tällöin kirjaa juomisestasi.

Monenako päivänä viikossa joit? Paljonko meni kerralla? Mikä oli annosten yhteenlaskettu määrä viikon ajalta?

Miten motivoin itseäni?

Palauta mieleesi syyt, joiden vuoksi vähennät

Tarvitsenko enemmän apua?

Älä epäröi hakea apua esim. paikkakuntasi terveyskeskuksesta tai A-klinikalta. Apua saat myös internetistä, esimerkiksi Päihdelinkistä.

www.paihdelinkki.fi

